

RYNEK PRACY W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2015 R.

LABOUR MARKET
IN KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP
IN 2015

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
INFORMATION AND STATISTICAL STUDIES

Bydgoszcz

2016

Urząd Statystyczny
w Bydgoszczy

RYNEK PRACY W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2015 R.

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE

BYDGOSZCZ 2016

ZESPÓŁ REDAKCYJNY EDITORIAL BOARD

Przewodniczący *President*

Wioletta Zwara

Redaktor Główny *Editor in chief*

Barbara Ptaszyńska

Sekretarz *Secretary*

Małgorzata Rybak

**Autorzy opracowania
i opracowanie tablic *Authors of the publication
and preparation of tables***

Bożena Białasik, Grażyna Chyl, Aleksandra Danielewska, Wiesława Derkowska, Klaudia Gietka-Cichańska,
Ewelina Kodan, Elżbieta Królikowska, Joanna Krzyś, Marek Leszczyński, Dorota Malicka, Katarzyna Pojda,
Alicja Redelbach, Krystyna Strąk, Joanna Wierzbińska, Małgorzata Winnicka, Danuta Wódzka, Dominik Ziółkowski

— Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy — *Surveys and Analysis of Labour Market Centre*

pod kierunkiem *supervised by*

dra Dominika Śliwickiego

**Autor części *Author of the part*
Analiza taksonomiczna rynku pracy według *Taxonomic analysis of Labour Market by*
powiatów *powiats***

Dominik Ziółkowski

— Referat Metodologii Badań Rynku Pracy — *Labour Market Methodology Section*

**Redakcja techniczna, korekta, skład *Technical supervision, proof-*
i grafika komputerowa *-reading, typesetting and computer graphics***

Anna Nakielska, Adam Mańkowski

— Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych — *Kujawsko-Pomorski Regional Survey Centre*

**Przy publikowaniu danych US
prosimy o podanie źródła**

***When publishing SO data
please indicate source***

Publikacja dostępna również na CD-ROM

Publication also available on CD-ROM

ISSN 1734-7386

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy ul. ks. Stanisława Konarskiego 1-3, 85-066 Bydgoszcz,
tel. 52 3669-390, fax 52 3669-356; internet – <http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>
e-mail: KancelariaUSBDG@stat.gov.pl

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu kolejne wydanie publikacji poświęconej sytuacji na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim. W niniejszej edycji scharakteryzowano rynek pracy z wykorzystaniem danych statystycznych za 2015 r.

Opracowanie składa się z uwag metodycznych, syntezy wyników badań, tablic statystycznych oraz map i wykresów. Dane w publikacji zgrupowano w następujących działach:

- ✓ aktywność ekonomiczna ludności,
- ✓ pracujący, zatrudnieni,
- ✓ wynagrodzenia,
- ✓ warunki pracy,
- ✓ wolne miejsca pracy,
- ✓ bezrobocie rejestrowane.

Publikację rozpoczynają tablice przeglądowe prezentujące województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju i innych województw oraz wybrane dane o województwie w retrospekcji za lata 2008–2015.

Wyniki badań dotyczące sytuacji na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. zawierają analogiczne jak w ub. latach, rankingi powiatów według syntetycznych mierników rozwoju skonstruowanych na wskaźnikach charakteryzujących rynek pracy. Dla bardziej szczegółowego opisu zjawisk w Kujawsko-Pomorskim podstawowe dane statystyczne przedstawiono w podziale na podregiony, powiaty i gminy.

W celu umożliwienia właściwej interpretacji prezentowanych informacji zachęcam do zapoznania się z treścią uwag metodycznych, które obejmują źródła i zakres danych statystycznych, sposoby prezentacji, stosowane klasyfikacje i grupowania oraz definicje najważniejszych pojęć znajdujących się w opracowaniu.

Oddając do rąk Państwa „Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r.” wyrażam przekonanie, że publikacja zainteresuje szerokie grono odbiorców oraz zaspokoi podstawowe potrzeby informacyjne użytkowników.

Zapraszam do współpracy z Urzędem Statystycznym w Bydgoszczy, zarówno w obszarze publikacji, jak i działań o charakterze analityczno-badawczym odpowiadających, w możliwie największym stopniu, na potrzeby użytkowników danych statystycznych.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Wioletta Zwara

Preface

The Statistical Office in Bydgoszcz presents the latest edition of publication devoted to the situation on the labour market in kujawsko-pomorskie voivodship. This edition describes labour market by using statistical data for 2015.

The elaboration consists of methodological notes, results of surveys – synthetic, statistical tables as well as maps and charts. The data in this publication are grouped into the following divisions:

- ✓ *economic activity of the population,*
- ✓ *employment, paid employees,*
- ✓ *wages and salaries,*
- ✓ *work conditions,*
- ✓ *job vacancies,*
- ✓ *registered unemployment.*

The publication is begun with review tables presenting kujawsko-pomorskie voivodship in comparison to the country and other voivodships as well as selected data by voivodship in the retrospection for years 2008–2015.

Results of surveys concerning situation on the labour market in kujawsko-pomorskie voivodship in 2015 similarly as in the previous year contain rankings for powiats by synthetic measures of development prepared on the basis of characteristics of labour market. For a more detailed characterization of phenomena in Kujawsko-Pomorskie basic statistical data is presented in division on subregions, powiats and gminas.

In order to enable a proper interpretation of the presented information I encourage you to read of methodological notes which include sources and range of statistical data and presentations and used classifications and groupings as well as definitions of the most important concepts contained in the publication.

I believe that the publication „Labour market in kujawsko-pomorskie voivodship in 2015” would interest a wide audience as well as satisfy the basic needs of information users.

I invite you to cooperation with the Statistical Office in Bydgoszcz both in the area of publication as well as in analytical and research area corresponding to, as far as possible, the needs of statistical data users.

Director
of the Statistical Office in Bydgoszcz

Wioletta Zwara

Bydgoszcz, November 2016

SPIS TREŚCI**CONTENTS**

	Str. Page
PRZEDMOWA	PREFACE 3
UWAGI METODYCZNE	METHODOLOGICAL NOTES 12
I. Źródła i zakres danych	I. Sources and scope of data 12
II. Objasnienia podstawowych pojęć	II. Main definitions 15
III. Metody analizy danych	III. Methods of data analysis 24
WYNIKI BADAŃ	RESULTS OF SURVEYS 28
I. Synteza	I. Synthesis 28
II. Analiza taksonomiczna rynku pracy według powiatów	II. Taxonomic analysis of labour market by powiats 36
WYKAZ MAP I WYKRESÓW	LIST OF MAPS AND CHARTS 38
Miernik poziomu rozwoju powiatów w 2015 r.	Measure the level of development of powiats in 2015 38
Aktywność ekonomiczna ludności (w wieku 15 lat i więcej) według płci w 2015 r.	Economic activity of the population (aged 15 and more) by sex in 2015 40
Bezrobotni (w wieku 15 lat i więcej) według okresu poszukiwania pracy w IV kwartale 2015 r.	Unemployed persons (aged 15 and more) by duration of seeking job in 4 th quarter of 2015 40
Pracujący według powiatów w 2015 r.	Employed persons by powiats in 2015 40
Struktura pracujących według rodzajów działalności i powiatów w 2015 r.	Structure of employed persons by activity sectors and powiats in 2015 41
Przyjęcia i zwolnienia pracowników według wybranych sekcji PKD w 2015 r.	Hires and terminations of employed persons by selected NACE sections in 2015 41
Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według wielkich grup zawodów oraz płci za październik 2014 r.	Average gross wages and salaries by large groups of occupations employees and sex in October 2014 42
Przeciętne wynagrodzenia brutto według wielkich grup zawodów oraz wielkości zakładów za październik 2014 r.	Average gross wages and salaries by large groups of occupations employees and size of unit in October 2014 42
Struktura zatrudnionych w warunkach zagrożenia w 2015 r.	Structure of persons working in hazardous conditions in 2015 43
Struktura zatrudnionych w warunkach zagrożenia według wybranych sekcji i działów PKD w 2015 r.	Structure of persons working in hazardous conditions by selected NACE sections and divisions in 2015 43
Struktura poszkodowanych w wypadkach przy pracy według wybranych sekcji PKD w 2015 r.	Structure of persons injured in accidents at work by selected NACE sections in 2015 43
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według stażu pracy	Persons injured in accidents at work by total work seniority 44
Bezrobocie rejestrowane	Registered unemployment 44
Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2015 r.	Registered unemployment rate by powiats in 2015 44
Napływ i odpływ bezrobotnych	Inflow to and outflow from unemployment 45
Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia	Registered unemployed persons by educational level 45
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy według powiatów w 2015 r.	Registered unemployed persons per 1 job offer by powiats in 2015 45

Uwaga: CZĘŚĆ TABELARYCZNA DOSTĘPNA W PLIKACH W FORMACIE EXCEL
 Note: TABULAR PART AVAILABLE IN FILE IN THE EXCEL FORMAT

SPIS TABELIC

LIST OF TABLES

Tabl.
Table

I. Tablice przeglądowe

Wybrane dane o województwach w 2015 r.
 Ważniejsze dane o województwie kujawsko-
 pomorskim
 Ludność według ekonomicznych grup wieku,
 miejsca zamieszkania oraz podregionów i po-
 wiatów w 2015 r.

I. Review tables

Selected data on voivodships in 2015 1
 Major data on kujawsko-pomorskie
 voivodship 2
 Population by economic age groups, place
 of residence, subregions and powiats in
 2015 3

II. Aktywność ekonomiczna ludności

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15
 lat i więcej
 Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat
 i więcej według grup wieku i poziomu wykształ-
 cenia w IV kwartale 2015 r.
 Pracujący według płci, sektorów własności, sta-
 tusu zatrudnienia oraz wielkich grup zawodów
 w IV kwartale 2015 r.
 Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy,
 płci i miejsca zamieszkania w IV kwartale
 2015 r.
 Bezrobotni według wybranych metod poszuki-
 wania pracy, płci i miejsca zamieszkania w IV
 kwartale 2015 r.
 Bierni zawodowo nieposzukujący pracy według
 wybranych przyczyn bierności, płci i miejsca
 zamieszkania w IV kwartale 2015 r.

II. Economic activity of the population

Economic activity of the population aged 15
 and more 1(4)
 Economic activity of the population aged 15
 and more by age groups and educational
 level in 4th quarter of 2015 2(5)
 Employed persons by sex, ownership sec-
 tors, employment status as well as large
 occupational groups in 4th quarter of 2015 .. 3(6)
 Unemployed persons by duration of job
 search as well as sex and place of resi-
 dence in 4th quarter of 2015 4(7)
 Unemployed persons by selected methods
 of job seeking as well as sex and place of
 residence in 4th quarter of 2015 5(8)
 Economically inactive persons by selected
 reasons for inactivity in sex and place of
 residence in 4th quarter of 2015 6(9)

III. Pracujący. Zatrudnieni

Pracujący w gospodarce narodowej według
 płci, sektorów własności i sekcji PKD
 Pracujący według płci, sektorów własności
 i sekcji PKD
 Pracujący i zatrudnieni według wielkości przed-
 sięwzięć, sektorów własności i sekcji PKD
 w 2015 r.
 Pracujący w porze nocnej, emeryci i renciści,
 niepełnosprawni oraz cudzoziemcy według
 sektorów własności i sekcji PKD
 Pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni według
 płci, sektorów własności i sekcji PKD
 Przyjęcia do pracy według płci, źródeł rekruta-
 cji, sektorów własności i sekcji PKD
 Przyjęcia do pracy według liczby pracujących,
 sektorów własności i sekcji PKD
 Absolwenci szkół podejmujący pierwszą pracę
 według płci, sektorów własności i sekcji PKD ...

III. Employment. Paid employees

Employed persons in national economy by
 sex, ownership sectors and NACE sections 1(10)
 Employed persons by sex, ownership sectors
 and NACE sections 2(11)
 Employed persons and paid employees by
 size of enterprises, ownership sectors and
 NACE sections in 2015 3(12)
 Persons working shift hours, retirees and
 pensioners, disabled persons as well as
 foreigners by ownership sectors and NACE
 sections 4(13)
 Full- and part-time employees by sex, owner-
 ship sectors and NACE sections 5(14)
 Hires by sex, sources of inflow, ownership
 sectors and NACE sections 6(15)
 Hires by number of employed persons, own-
 ership sectors and NACE sections 7(16)
 School leavers starting work for the first time
 by sex, ownership sectors and NACE sec-
 tions 8(17)

		Tabl. Table
III. Pracujący. Zatrudnieni (dok.)	III. Employment. Paid employees (cont.)	
Zwolnienia z pracy według przyczyn, sektorów własności i sekcji PKD	<i>Terminations by reasons, ownership sectors and NACE sections</i>	9(18)
Zwolnienia z pracy w przedsiębiorstwach według liczby pracujących, sektorów własności i sekcji PKD	<i>Terminations in enterprises by number of employed persons, ownership sectors and NACE sections</i>	10(19)
Przyjęcia i zwolnienia pracowników w przetwórstwie przemysłowym według sektorów własności i wybranych działów PKD	<i>Hires and terminations of employed persons in manufacturing enterprises by ownership sectors and selected NACE divisions</i>	11(20)
Pracujący według płci, sektorów własności oraz podregionów i powiatów	<i>Employed persons by sex, ownership sectors as well as subregions and powiats</i>	12(21)
Pracujący według rodzajów działalności oraz podregionów i powiatów	<i>Employed persons by activity sectors as well as subregions and powiats</i>	13(22)
Pracujący według płci, rodzajów działalności oraz podregionów, powiatów i gmin	<i>Employed persons by sex, activity sectors and subregions, powiats and gminas</i>	14(23)
Przeciętne zatrudnienie według sektorów własności i sekcji PKD	<i>Average paid employment by ownership sectors and NACE sections</i>	15(24)
Przeciętne zatrudnienie według sektorów własności, rodzajów działalności oraz podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Average paid employment by ownership sectors, activity sectors as well as subregions and powiats in 2015</i>	16(25)
IV. Wynagrodzenia	IV. Wages and salaries	
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej według sektorów własności i sekcji PKD	<i>Average monthly gross wages and salaries in national economy by ownership sectors and NACE sections</i>	1(26)
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według sektorów własności oraz sekcji i działów PKD	<i>Average monthly gross wages and salaries by ownership sectors as well as NACE sections and divisions</i>	2(27)
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według sektorów własności, rodzajów działalności oraz podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Average monthly gross wages and salaries by ownership sectors, activity sectors as well as subregions and powiats in 2015</i>	3(28)
Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według stażu pracy, wielkich grup zawodów oraz płci za październik 2014 r.	<i>Average gross wages and salaries by employees by work seniority, large groups of occupations employees and sex in October 2014</i>	4(29)
Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według grup wieku, wielkich grup zawodów oraz płci za październik 2014 r.	<i>Average gross wages and salaries by employees by age groups, large groups of occupations employees and sex in October 2014</i>	5(30)
Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według wielkości zakładów, wielkich grup zawodów oraz płci za październik 2014 r.	<i>Average gross wages and salaries by employees by size of unit, large groups of occupations employees and sex in October 2014</i>	6(31)
Struktura przeciętnego wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według sektorów własności, wielkich grup zawodów oraz płci za październik 2014 r.	<i>Structure of average gross wages and salaries by employees by ownership sectors, large groups of occupations employees and sex in October 2014</i>	7(32)

	Tabl. Table
V. Warunki pracy	
Wypadki i poszkodowani w wypadkach przy pracy według sekcji PKD	1(33)
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według rodzajów wypadków, liczby dni niezdolności do pracy spowodowanej wypadkami oraz sektorów własności i sekcji PKD	2(34)
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według wydarzeń powodujących uraz, sektorów własności i sekcji PKD	3(35)
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według wydarzeń powodujących uraz oraz przyczyn wypadku	4(36)
Przyczyny wypadków przy pracy według sekcji PKD	5(37)
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według stażu pracy i sekcji PKD	6(38)
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według grup wieku i sekcji PKD	7(39)
Stanowiska pracy, dla których dokonano oceny ryzyka zawodowego według sektorów własności i sekcji PKD	8(40)
Zatrudnieni na stanowiskach pracy, dla których dokonano oceny ryzyka zawodowego według sektorów własności i sekcji PKD	9(41)
Zbiorowość objęta badaniem zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz zatrudnieni w warunkach zagrożenia według sektorów własności i sekcji PKD	10(42)
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według czynników zagrożeń, płci oraz sektorów własności i sekcji PKD	11(43)
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych według czynników zagrożeń oraz sektorów własności i sekcji PKD	12(44)
Świadczenia z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia i uciążliwych według sektorów własności i sekcji PKD	13(45)
Choroby zawodowe	14(46)
Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych według sektorów własności i sekcji PKD	15(47)
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według rodzajów wypadków, liczby dni niezdolności do pracy spowodowanej wypadkami oraz podregionów i powiatów	16(48)
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według czynników zagrożeń oraz podregionów i powiatów	17(49)
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi dla zdrowia według podregionów i powiatów w 2015 r.	18(50)
V. Work conditions	
<i>Accidents and persons injured in accidents by NACE sections</i>	<i>1(33)</i>
<i>Persons injured in accidents at work by kind of accidents, number of days incapacity to work caused by accidents as well as ownership sectors and NACE sections</i>	<i>2(34)</i>
<i>Persons injured in accidents at work by contact-mode of injury, ownership sectors and NACE sections</i>	<i>3(35)</i>
<i>Persons injured in accidents at work by contact-mode of injury and causes of accidents</i>	<i>4(36)</i>
<i>Causes of the accidents at work by NACE sections</i>	<i>5(37)</i>
<i>Persons injured in accidents at work by work seniority and NACE sections</i>	<i>6(38)</i>
<i>Persons injured in accidents at work by age groups and NACE sections</i>	<i>7(39)</i>
<i>Positions for which evaluation of occupational risk was done by ownership sectors and NACE sections</i>	<i>8(40)</i>
<i>Employees on positions for which evaluation of occupational risk was done by ownership sectors and NACE sections</i>	<i>9(41)</i>
<i>The population covered by the survey of hazard to agents harmful to health as well as persons working in hazardous condition by ownership sectors and NACE sections</i>	<i>10(42)</i>
<i>Persons working in hazardous conditions by hazardous factors, sex as well as ownership sectors and NACE sections</i>	<i>11(43)</i>
<i>Persons working in hazardous conditions per 1000 persons working by hazardous factors as well as ownership sectors and NACE sections</i>	<i>12(44)</i>
<i>Hazardous and hard working condition benefits by ownership sectors and NACE sections</i>	<i>13(45)</i>
<i>Occupational diseases</i>	<i>14(46)</i>
<i>Occupational accidents and occupational diseases compensations by ownership sectors and NACE sections</i>	<i>15(47)</i>
<i>Persons injured in accidents at work by kind of accidents, number of days incapacity to work caused by accidents as well as subregions and powiats</i>	<i>16(48)</i>
<i>Persons working in hazardous conditions by hazardous agents as well as subregions and powiats</i>	<i>17(49)</i>
<i>Persons working in hazardous conditions to agents harmful and hazardous to health by subregions and powiats in 2015</i>	<i>18(50)</i>

	Tabl. Table
VI. Wolne miejsca pracy	VI. Job vacancies
Wolne miejsca pracy według wielkich grup zawodów i sekcji PKD	Vacancies by large groups of occupations and NACE sections 1(51)
Wolne miejsca pracy według sektorów własności, wielkości jednostek i wybranych grup zawodów	Vacancies by ownership sectors, size of entities and selected groups of occupations 2(52)
Wolne miejsca pracy według kwartałów oraz sektorów własności, wielkości jednostek i sekcji PKD	Job vacancies by quarters as well as ownership sectors, size of entities and NACE sections 3(53)
Wolne nowo utworzone miejsca pracy według kwartałów oraz sektorów własności, wielkości jednostek i sekcji PKD	Vacancies – newly created jobs by quarters, as well as ownership sectors, size of entities and NACE sections 4(54)
Nowo utworzone miejsca pracy według sektorów własności, wielkości jednostek oraz sekcji PKD	Newly created jobs by ownership sectors, size of entities as well as NACE sections 5(55)
Zlikwidowane miejsca pracy według sektorów własności, wielkości jednostek oraz sekcji PKD	Liquidated jobs by ownership sectors, size of entities as well as NACE sections 6(56)
VII. Bezrobocie rejestrowane	VII. Registered unemployment
Bezrobotni zarejestrowani w powiatowych urzędach pracy	Unemployed persons registered in powiat labour offices 1(57)
Stopa bezrobocia, bezrobotni nowo zarejestrowani, wyrejestrowani i oferty pracy	Unemployment rate, newly registered unemployed persons, persons removed from unemployment rolls and job offers 2(58)
Bezrobotni według poziomu wykształcenia, grup wieku, płci i kwartałów	Unemployed persons by educational level, age groups, sex and quarters 3(59)
Bezrobotni według czasu pozostawiania bez pracy, płci i kwartałów	Unemployed persons by duration of unemployment, sex and quarters 4(60)
Bezrobotni według stażu pracy, płci i kwartałów	Unemployed persons by total work seniority, sex and quarters 5(61)
Wybrane kategorie bezrobotnych według miesięcy w 2015 r.	Selected categories of unemployed persons by months in 2015 6(62)
Wybrane dane o bezrobotnych mieszkających na wsi	Selected data on unemployed persons in rural areas 7(63)
Wybrane aktywne programy rynku pracy oraz oferty pracy	Selected labour market programmes and job offers 8(64)
Wydatki funduszu pracy	Expenditures of Labour Fund 9(65)
Oferty pracy w 2015 r.	Job offers in 2015 10(66)
Napływ i odpływ bezrobotnych	Inflow to and outflow from unemployment 11(67)
Bezrobotni nowo zarejestrowani	Newly registered unemployed persons 12(68)
Bezrobotni wyrejestrowani z ewidencji urzędów pracy według przyczyn	Persons removed from unemployment rolls by reasons 13(69)
Bezrobotni, którzy podjęli pracę	Unemployed persons who received jobs 14(70)

	Tabl. Table
VII. Bezrobocie rejestrowane (dok.)	VII. Registered unemployment (cont.)
Wybrane dane o bezrobotnych poprzednio pracujących według czasu pozostawania bez pracy, płci i rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy w 2015 r.	<i>Selected data on unemployed persons previously in employment by duration of unemployment, sex and kind of activity of their last job in 2015</i> 15(71)
Bezrobotni według grup zawodów w 2015 r.	<i>Unemployed persons by groups of occupations in 2015</i> 16(72)
Wybrane kategorie bezrobotnych według podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Selected categories of unemployed persons by subregions and powiats in 2015</i> 17(73)
Bezrobotni według poziomu wykształcenia oraz podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Unemployed persons by educational level as well as subregions and powiats in 2015</i> 18(74)
Wybrane kategorie bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy według podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Selected categories of unemployed persons with a specific situation on the labour market by subregions and powiats in 2015</i> 19(75)
Wybrane dane o bezrobotnych mieszkających na wsi według podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Selected data on unemployed persons in the rural areas by subregions and powiats in 2015</i> 20(76)
Bezrobotni niepełnosprawni zarejestrowani w powiatowych urzędach pracy i oferty pracy według podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Disabled unemployed persons registered in powiat labour offices and job offers by subregions and powiats in 2015</i> 21(77)
Bezrobotni zarejestrowani w powiatowych urzędach pracy według płci, miejsca zamieszkania, miesięcy oraz podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Unemployed persons registered in powiat labour offices by sex, place of residence, months as well as subregions and powiats in 2015</i> 22(78)
Stopa bezrobocia rejestrowanego według miesięcy oraz podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Registered unemployment rate by months as well as subregions and powiats in 2015</i> 23(79)
Oferty pracy w powiatowych urzędach pracy według miesięcy oraz podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Job offers in powiat labour offices by months as well as subregions and powiats in 2015</i> 24(80)
Oferty pracy według podregionów i powiatów w 2015 r.	<i>Job offers by subregions and powiats in 2015</i> 25(81)
Bezrobotni zarejestrowani i oferty pracy według podregionów, powiatów i gmin	<i>Registered unemployed persons and job offers by subregions, powiats and gminas</i> 26(82)
Bezrobotni według grup wieku, czasu pozostawania bez pracy oraz według podregionów, powiatów i gmin w 2015 r.	<i>Unemployed persons by age groups, duration of unemployment as well as subregions, powiats and gminas in 2015</i> 27(83)
Wybrane kategorie bezrobotnych według podregionów, powiatów i gmin w 2015 r.	<i>Selected categories of unemployed persons by subregions, powiats and gminas in 2015</i> 28(84)

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- Kreska (–) – zjawisko nie wystąpiło.
- Zero: (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5.
(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
- Kropka (·) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
- Znak x – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
- Znak Δ – oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji.
- Znak # – oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
- „W tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

SKRÓTY

tys.	= tysiąc	tj.	= to jest
zł	= złoty	tzn.	= to znaczy
m-cy	= miesiące	Dz. U.	= Dziennik Ustaw
r.	= rok	Nr	= numer
cd.	= ciąg dalszy	poz.	= pozycja
dok.	= dokończenie	ust.	= ustęp
p. proc.	= punkty procentowe	PKD	= Polska Klasyfikacja Działalności
str.	= strona	NTS	= Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
tabl.	= tablica		

UWAGI METODYCZNE

I. ŹRÓDŁA I ZAKRES DANYCH

1. Prezentowane w niniejszej publikacji dane dotyczą, jeśli nie zaznaczono inaczej, gospodarki narodowej i są prezentowane:

- w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)** – opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – *Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE rev. 2*. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24.12.2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późniejszymi zmianami).
- w układzie **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności**, na podstawie której dokonano grupowania biernych zawodowo, pracujących oraz bezrobotnych, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. 2014, poz. 1145). Klasyfikacja oparta jest na „Międzynarodowej Klasyfikacji Zawodów ISCO–08, zalecanej do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy. Klasyfikacja Zawodów i Specjalności jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Grupuje poszczególne zawody (specjalności) w coraz bardziej zagregowane grupy oraz ustala ich symbole i nazwy (w ramach wielkich grup zawodów wyodrębnia się grupy duże, w ramach dużych – średnie, w ramach średnich – elementarne, a w ramach elementarnych – poszczególne specjalności).
- według **sektorów własności**:
 - a) sektor publiczny – grupujący własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego;
 - b) sektor prywatny – grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego.
- według **wielkości jednostek**:
 - a) małe – o liczbie pracujących do 9 osób;
 - b) średnie – o liczbie pracujących od 10 do 49 osób;
 - c) duże – o liczbie pracujących powyżej 49 osób.
- według **rodzajów działalności**:
 - a) „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”;
 - b) „Przemysł i „Budownictwo”;

- c) „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi”, „Informacja i komunikacja”;
- d) „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości” oraz pozostałe usługi, które obejmują: „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”; „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa”, „Organizacje i zespoły eksterytorialne”.

Pod pojęciem „**Przemysł**” należy rozumieć sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

2. Dane prezentowane dla województwa, podregionów, powiatów i gmin odpowiadają odpowiednio poziomowi 2, 3, 4, 5 **Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)**, opracowanej na podstawie *Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)* obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS obowiązująca od 1 I 2015 r. wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 XII 2014 r. (Dz. U. 2014, poz.1992) w miejsce obowiązującej do 31 XII 2014 r.

3. Dane prezentowane dla wielkich grup zawodów odpowiadają pierwszemu poziomowi **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności**.

4. Dane dotyczące **aktywności ekonomicznej ludności** opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Przeprowadzane jest ono w cyklu kwartalnym metodą obserwacji ciągłej, tj. aktywność ekonomiczną bada się w każdym tygodniu w ciągu całego kwartału, a jego wyniki uogólniane są na populację generalną. Badaniem objęte są **osoby w wieku 15 lat i więcej**, będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach (od III kwartału 2012 r. poza zakresem badania pozostają osoby przebywające poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania 12 miesięcy lub więcej – do II kwartału 2012 r. było to powyżej 3 miesięcy). Badanie nie obejmuje gospodarstw domowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania.

Od II kwartału 2006 r. dane BAEL liczone są w oparciu o dokładną datę urodzenia.

Od I kwartału 2008 r. czas poszukiwania pracy liczony jest od momentu zakończenia przerwy w poszukiwaniu pracy, o ile wystąpiła i trwała co najmniej 4 tygodnie. W związku z tym, dane te – nie są w pełni porównywalne z wynikami z lat poprzednich.

Od I kwartału 2015 r. dane BAEL dotyczące wykonywanego zawodu są opracowywane w oparciu o nową Klasyfikację Zawodów i Specjalności 2014 (patrz ust. 1 str. 12).

Dane za lata 2010–2012 przeliczono zgodnie z nową metodologią i nową podstawą uogólniania wyników. Do uogólnienia wyników badania na populację generalną zastosowano dane o ludności Polski w wieku 15 lat i więcej, pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Uwaga. Ze względu na zaokrąglenia dokonywane przy uogólnianiu wyników reprezentacyjnego badania (BAEL), sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”. W przypadku, gdy liczby po uogólnieniu wyników z próby wynoszą poniżej 5 tys., zostały one zastąpione znakiem (.), co oznacza, że konkretna wartość nie może być pokazana z uwagi na losowy błąd próby.

5. Informacje prezentowane w działach **Pracujący. Zatrudnieni** oraz **Wynagrodzenia** opracowano na podstawie sprawozdawczości oraz szacunków (m. in. w zakresie gospodarstw indywidualnych w rolnictwie). Wykorzystano sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy (Z–06), sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych (SOF–1), sprawozdanie z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego, organizacji pracodawców (SOF–4) oraz sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw (SP–3). Sprawozdanie Z–06 obejmuje osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej oraz ich jednostki lokalne posiadające numery identyfikacyjne REGON, a także jednostki lokalne osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą i spółki cywilne, w których liczba pracujących jest większa od 9. Nie obejmuje natomiast rolników indywidualnych, duchownych oraz zatrudnionych w organizacjach społecznych, partiach politycznych i związkach zawodowych. Zakwalifikowania pracujących do poszczególnych sekcji i działów PKD dokonano – zaliczając odpowiednio poszczególne jednostki (przedsiębiorstwa) – na podstawie numerów statystycznych nadanych im w systemie KRUPGN-REGON. Dane dotyczące przeciętnego wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w październiku 2014 r. opracowano na podstawie sprawozdania o strukturze wynagrodzeń według zawodów (Z-12). Badanie to realizowane jest z częstotliwością dwuletnią, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Dane dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które przepracowały cały miesiąc październik.

6. Informacje zawarte w dziale **Pracujący. Zatrudnieni** w tabl.: 2–12 i 14–16 obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Dane nie obejmują podmiotów gospodarczych sporządzających sprawozdania z działalności: fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego, rolników indywidualnych i duchownych. Dane zawarte w tablicy 13 obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz z pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, związkach zawodowych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządzie gospodarczym i zawodowym. W tablicy 1 prezentowane dane dotyczą całej gospodarki narodowej. We wszystkich tablicach w grupie pracujących nie ujęto jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

7. Dane dotyczące **pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie** według stanu w dniu 31 XII wyznaczono na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

8. Dane w dziale **Wynagrodzenia** nie obejmują pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, a ponadto w tablicach 2–3 nie obejmują pracowników fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób. W tablicy 1 prezentowane dane dotyczą całej gospodarki narodowej. Dane w tablicach 4–7 dotyczące przeciętnego wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w październiku 2014 r. obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

9. W prezentowanych tablicach z zakresu zatrudnienia i wynagrodzenia nie ujmuje się uczniów zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.

10. Źródłem informacji o **warunkach pracy** jest roczne badanie na formularzu Z–10, które obejmuje osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz jednostki lokalne wyżej wymienionych osób i jednostek, w których liczba pracujących wynosi 10 i więcej osób.

11. Dane o **wypadkach przy pracy**, poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi, opracowano na podstawie statystycznej karty wypadku przy pracy (formularz Z–KW). Badaniem statystycznym objęte są wszystkie wypadki przy pracy, jak również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy.

12. Źródłem informacji o **wolnych, nowo utworzonych oraz zlikwidowanych miejscach pracy** jest badanie popytu na pracę (sprawozdanie Z–05). Od 2007 r. badanie jest prowadzone metodą reprezentacyjną z częstotliwością kwartalną, objęte są nim osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – według jednostek lokalnych, w których liczba zatrudnionych wynosi 1 lub więcej osób.

13. Informacje dotyczące osób **bezrobotnych zarejestrowanych** w powiatowych urzędach pracy, opracowane zostały z uwzględnieniem danych zawartych w sprawozdawczości Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (formularz MPiPS).

II. OBJAŚNIENIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ

Aktywność ekonomiczna ludności

1. Podstawowe kryterium podziału na aktywnych i biernych zawodowo stanowi praca, tzn. fakt wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy.

Do **aktywnych zawodowo** zaliczono osoby pracujące i bezrobotne.

Do **pracujących** zaliczono osoby, które w badanym tygodniu:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę jakąkolwiek pracę przynoszącą zarobek lub dochód (tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym lub dzierżawionym gospodarstwie rolnym albo prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem) albo

- pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- miały pracę, ale jej nie wykonywały:
 - a) z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego lub wypoczynkowego,
 - b) z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła:
 - do 3 miesięcy,
 - powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

Do pracujących – zgodnie z międzynarodowymi standardami – zaliczani byli również uczniowie, z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, jeżeli otrzymywali wynagrodzenie.

Za **bezrobotne** uznano osoby w wieku 15–74 lata, które spełniały jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi (wedle powyższych kryteriów),
- aktywnie poszukiwały pracy, tzn. w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) podjęły konkretne działania aby znaleźć pracę,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po badanym tygodniu.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące.

Do **biernych zawodowo** zaliczono osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne.

2. Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako procentowy udział aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

3. Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako procentowy udział pracujących w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

4. Stopę bezrobocia obliczono jako procentowy udział bezrobotnych w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

Pracujący. Zatrudnieni

1. Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód.

Do pracujących zaliczono:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);
- pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
 - a) właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących: w indywidualnych gospodarstwach rolnych

- (o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych), na działkach rolnych (o powierzchni od 0,1 do 1,0 ha użytków rolnych), właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych lub posiadających użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha,
- b) właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce), podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
- c) inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
- osoby wykonujące pracę nakładczą;
 - agentów, łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów;
 - członków spółdzielni produkcji rolniczej;
 - duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

2. Do zatrudnionych w zakładzie pracy, według stanu w dniu 31 XII, zaliczono pracowników pełnozatrudnionych (stałych, sezonowych i zatrudnionych dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy (bez przeliczania na pełnozatrudnionych).

Pełnozatrudnieni są to osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy lub na danym stanowisku pracy, w tym również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, np. z tytułu warunków szkodliwych dla zdrowia lub przedłużonym czasie pracy, np. dozorca mienia.

Niepełnozatrudnieni są to osoby, które zgodnie z umową o pracę pracują stale w niepełnym wymiarze czasu pracy. Niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy są to osoby, które złożyły w zakładzie pracy oświadczenie stwierdzające, że dany zakład jest ich głównym miejscem pracy.

3. Dane o zatrudnionych na podstawie stosunku pracy dotyczą:

- zatrudnionych według stanu osób pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy bez przeliczania na pełnozatrudnionych;
- przeciętnego zatrudnienia pracowników pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

4. Informacje o ruchu zatrudnionych dotyczą pracowników pełnozatrudnionych. Dane te dotyczą liczby przyjęć do pracy i zwolnień z pracy, a nie liczby osób, które zmieniły pracę. Liczba przyjęć do pracy oraz zwolnień z pracy jest wyższa od liczby osób przyjętych lub zwolnionych z pracy, ponieważ jedna osoba może kilkakrotnie zmieniać pracę w ciągu roku.

Do liczby **przyjętych do pracy** zaliczono osoby podejmujące pracę po raz pierwszy i kolejny. Do liczby **zwolnionych z pracy** zaliczono osoby, z którymi rozwiązano umowę o pracę w drodze wypowiedzenia przez pracownika lub zakład pracy (łącznie ze zwolnieniami grupowymi), osoby, które porzuciły pracę, a także – ze względów ewidencyjnych – osoby zmarłe. Ponadto do liczby przyjętych do pracy lub zwolnionych z pracy zaliczono osoby przeniesione służbowo lub przyjęte z innego zakładu pracy na podstawie porozumienia między zakładami, osoby przeniesione służbowo w ramach jednostki z terenu innego województwa,

a także osoby powracające do pracy (po nieobecności powyżej 3 miesięcy) i odchodzące z pracy z powodu emerytury, niezdolności do pracy, urlopu wychowawczego, bezpłatnego i rehabilitacji lub aresztowania.

5. Współczynnik przyjęć (zwolnień) obliczono jako stosunek liczby przyjęć pomniejszony o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych (lub liczby zwolnień pomniejszony o osoby, które otrzymały urlopy wychowawcze) w badanym okresie do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedniego.

Wynagrodzenia

1. Wynagrodzenia obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty należne pracownikom z tytułu pracy.

2. Składnikami wynagrodzeń są: wynagrodzenia osobowe, wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach, dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej, wynagrodzenia bezosobowe, wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne, honoraria.

3. Do **wynagrodzeń osobowych** zalicza się, m. in. wynagrodzenia zasadnicze, premie i nagrody, dodatki (np. za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, za staż pracy, za pełnienie funkcji kierowniczych), wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy (urlopy, przestoje płatne, choroby), świadczenia deputatowe, odszkodowawcze i inne.

4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne przypadające na 1 pracownika obliczono przyjmując:

- wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
- wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
- dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
- honoraria wypłacane niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, np.: dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

Dane o wynagrodzeniach prezentuje się w ujęciu brutto, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz od 1 I 1999 r. ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płaconymi przez ubezpieczonego pracownika, wprowadzonymi ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887, z późniejszymi zmianami).

Warunki pracy

1. Za **wypadek przy pracy** uważa się nagłe zdarzenie powodujące uraz lub śmierć u osoby poszkodowanej, wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło:

- podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika zwykłych czynności albo poleceń przełożonych,
- podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika czynności w interesie zakładu pracy, nawet bez polecenia,
- w czasie pozostawania w dyspozycji zakładu pracy, w drodze między siedzibą zakładu pracy, a miejscem wykonywania obowiązku wynikającego ze stosunku pracy.

Na równi z wypadkami przy pracy traktuje się wypadek, któremu pracownik uległ:

- w czasie trwania podróży służbowej,
- w związku z odbywaniem służby w zakładowych i resortowych formacjach samoobrony albo w związku z przynależnością do obowiązkowej lub ochotniczej straży pożarnej działającej w zakładzie pracy,
- przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające w zakładzie pracy organizacje, np. związkowe.

Za **ciężki wypadek przy pracy** uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, a mianowicie: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności rozrodczej lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, trwała, całkowita lub znaczna niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe poważne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.

Za **śmiertelny wypadek przy pracy** uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć osoby poszkodowanej na miejscu wypadku lub w okresie 6 miesięcy od chwili wypadku.

Wypadki przy pracy klasyfikuje się m.in. według **wydarzeń** bezpośrednio je powodujących (określających rodzaj kontaktu człowieka z czynnikiem, który spowodował wypadek) oraz **przyczyn** wypadków (wszelkich braków i nieprawidłowości związanych z czynnikami materialnymi, z organizacją pracy, z nieprawidłowym zachowaniem się pracownika). Każdy wypadek przy pracy jest wynikiem jednego wydarzenia, ale najczęściej kilku przyczyn, w związku z tym suma przyczyn jest większa od ogólnej liczby wypadków. Wydarzenia powodujące urazy od 2005 r. pogrupowano zgodnie z zaleceniem EUROSTAT-u.

2. Warunki pracy jest to zespół czynników występujących w środowisku pracy wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy. Informacje o pracownikach **zatrudnionych w warunkach zagrożenia** dotyczą osób narażonych na działanie czynników związanych:

- ze środowiskiem pracy (substancje szkodliwe, przemysłowe pyły zwiłkniające, hałas, wibracja, gorący lub zimny mikroklimat, itp.),
- z uciążliwością pracy (wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne oraz od 2006 r. z niedostatecznym oświetleniem stanowisk pracy, itp.),
- z czynnikami mechanicznymi (szczególnie niebezpieczne maszyny).

3. Za **chorobę zawodową** uważa się chorobę, która została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub specyfiką wykonywanej pracy.

Wolne miejsca pracy

1. Popyt na pracę to liczba miejsc pracy, które oferuje gospodarka w określonych warunkach społeczno-ekonomicznych. Przedmiotem badania są zagospodarowane miejsca pracy, określane aktualną liczbą pracujących osób oraz wolne miejsca pracy i nowo utworzone. W części dotyczącej badania według zawodów obowiązuje Klasyfikacja Zawodów i Specjalności opisana w uwagach metodycznych (ust.1 str. 12).

2. Wolne miejsca pracy to miejsca powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych, bądź nowo utworzone, w stosunku do których spełnione zostały jednocześnie trzy warunki:

- miejsca pracy w dniu sprawozdawczym były faktycznie nieobsadzone,
- pracodawca czynił starania, aby znaleźć osoby chętne do podjęcia pracy,
- w przypadku znalezienia właściwych osób, pracodawca byłby gotów do natychmiastowego ich zatrudnienia.

3. Wskaźnik wolnych miejsc pracy jest to stosunek wolnych miejsc pracy do sumy zagospodarowanych i niezagospodarowanych miejsc pracy.

Bezrobocie rejestrowane

Dane zaprezentowane w publikacji dotyczą osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy.

Dane dotyczące liczby bezrobotnych obejmują osoby zarejestrowane w urzędach pracy, według ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późniejszymi zmianami).

1. Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę (cudzoziemca – członka rodziny obywatela polskiego) niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, (bądź, jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu programu nauczania tej szkoły lub szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

- ukończyła 18 lat;
- nie osiągnęła wieku emerytalnego;
- nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy (przyznanej przez zagraniczny organ emerytalny lub rentowy), renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;

- nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;
- nie złożyła wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis:
 - a) zgłosiła do ewidencji działalności gospodarczej wniosek o zawieszenie wykonania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo
 - b) nie upłynął jeszcze okres do, określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej,
- nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego;
- nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;
- nie pobiera, na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego;
- nie pobiera na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;
- nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

2. Stopa bezrobocia rejestrowanego obliczona została jako procentowy udział liczby zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Stopę bezrobocia podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowanych na podstawie wyników Spisów. Dane o bezrobotnych oraz pracujących wykorzystywane do obliczenia stopy bezrobocia pochodzą ze źródeł różniących się metodą zbierania, co może powodować pewne nieścisłości, zwłaszcza w przypadku stopy bezrobocia ustalonej dla powiatów. Dla bezrobotnych miejscem lokalizacji jest ich miejsce zamieszkania lub pobytu, zaś dla pracujących lokalizacja miejsca pracy.

3. Pod pojęciem **cywilnej ludności aktywnej zawodowo** szacowanej na koniec każdego prezentowanego okresu, należy rozumieć osoby pracujące w jednostkach sektora publicznego i prywatnego, jak również osoby bezrobotne, dane te nie są publikowane, służą jedynie do wyliczenia stopy bezrobocia.

4. Bezrobotny zarejestrowany w okresie **do 12 m-cy od dnia ukończenia nauki (absolwenci)** – bezrobotny, który w tym okresie ukończył (potwierdzonej dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem) naukę w szkole ponadgimnazjalnej (zasadniczej zawodowej i średniej), policealnej, wyższej, specjalnej, dzienne kursy zawodowe trwające co najmniej 24 miesiące lub nabył uprawnienia do wykonywania zawodu jako osoba niepełnosprawna.

5. **Bezrobotny do 25 roku życia** – oznacza bezrobotnego, który do dnia zastosowania wobec niego usług lub instrumentów rynku pracy nie ukończył 25 roku życia.

6. **Długotrwale bezrobotny** – oznacza bezrobotnego pozostającego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.

7. **Bezrobotny powyżej 50 roku życia** – oznacza bezrobotnego, który w dniu zastosowania wobec niego usług lub instrumentów rynku pracy ukończył co najmniej 50 rok życia.

8. **Bezrobotny bez kwalifikacji zawodowych** – oznacza to bezrobotnego nieposiadającego kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem, lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu.

9. **Napływ bezrobotnych** – oznacza liczbę osób zarejestrowanych w ciągu miesiąca, kwartału i roku w powiatowych urzędach pracy.

10. **Odływ bezrobotnych** – oznacza liczbę osób, które w ciągu miesiąca, kwartału i roku zostały wykreślone z ewidencji urzędów pracy z różnych przyczyn, m.in. w związku z podjęciem pracy stałej, sezonowej, interwencyjnej lub robót publicznych, w wyniku niepotwierdzenia gotowości do pracy, podjęcia nauki, nabycia praw emerytalnych lub rentowych itd.

11. **Aktywne programy rynku pracy** – to działania zmierzające do ograniczenia wielkości bezrobocia na danym terenie. Wśród nich wyróżnia się w szczególności:

- **szkolenia** – oznaczają pozaszkolne zajęcia mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia,
- **staż** – oznacza nabywanie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą,
- **prace społecznie użyteczne** – oznacza to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez starostę, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej,
- **prace interwencyjne** – oznacza to zatrudnienie bezrobotnego przez pracodawcę, które nastąpiło w wyniku umowy zawartej ze starostą i ma na celu wsparcie bezrobotnych,
- **roboty publiczne** – oznacza to zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac organizowanych przez powiaty – z wyłączeniem prac organizowanych w urzędach pracy – gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowywane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków,

- **przygotowanie zawodowe dorosłych** – jest to instrument aktywizacji w formie praktycznej nauki zawodu dorosłych lub przyuczenia do pracy dorosłych, realizowany bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą, według programu obejmującego nabywanie umiejętności praktycznych i wiedzy teoretycznej, zakończonego egzaminem.

12. Osoby poprzednio pracujące to osoby, które kiedykolwiek wykonywały pracę na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego, umowy o pracę nakładczą oraz inną pracę zarobkową, a także prowadziły pozarolniczą działalność.

13. Oferty pracy (wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej) – są to zgłoszone przez pracodawców do powiatowego urzędu pracy:

- co najmniej jedno wolne miejsce zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (tj. wykonywanie pracy lub świadczenia usług na podstawie umów cywilnoprawnych), w określonym zawodzie lub specjalności w celu uzyskania pomocy w znalezieniu odpowiedniego pracownika,
- miejsca aktywizacji zawodowej przyjęte do realizacji m.in. stażu, prac społecznie użytecznych.

* * *

Uwaga. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy z niższych poziomów klasyfikacji mogą się różnić – z tytułu zaokrągleń – od wielkości „ogółem” na wyższych poziomach klasyfikacji.

W związku z obowiązującą Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007), w niniejszej publikacji wprowadzono skróty, których nazwy oznaczone zostały w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej.

Skrót	Pełna nazwa
sekcje PKD	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy PKD	
produkcja skór i wyrobów skórzanych	produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych
produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny	produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania

Skrót	Pełna nazwa
produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej
produkcja wyrobów farmaceutycznych	produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych
produkcja wyrobów z metali	produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
produkcja maszyn i urządzeń	produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli
gospodarka odpadami; odzysk surowców	działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców
budowa budynków	roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej
handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi oraz ich naprawa	handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych
handel hurtowy	handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi
handel detaliczny	handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
transport lądowy i rurociągowy	transport lądowy oraz transport rurociągowy
gastronomia	działalność usługowa związana z żywnością
finansowa działalność usługowa	finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i i funduszy emerytalnych
ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne	ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego
działalność firm centralnych; doradztwo w zarządzaniu	działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem
działalność związana z turystyką	działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane
utrzymanie porządku w budynkach i zagospodarowanie zieleni	działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni
administracyjna obsługa biura; wspomaganie działalności gospodarczej	działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej

III. METODY ANALIZY DANYCH

Celem analizy zamieszczonej w części II „Wyników badań” jest dokonanie empirycznej oceny sytuacji na rynku pracy według powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. Efektem końcowym badania jest otrzymanie rankingu powiatów na podstawie miernika rozwoju. Etapy badania zostały przeprowadzone według następującej procedury:

- 1) dobór zmiennych diagnostycznych,
- 2) budowa miernika rozwoju,
- 3) porządkowanie powiatów według grup rozwoju.

Ad. 1) DOBÓR ZMIENNYCH DIAGNOSTYCZNYCH^a

Zbiór potencjalnych zmiennych diagnostycznych ustalono w oparciu o kryteria merytoryczno-formalne. Zmienne poddano weryfikacji ze względu na:

- zdolność dyskryminacyjną zmiennych,
- pojemność informacyjną zmiennych.

Dla analizy zmienności cech posłużono się klasycznym współczynnikiem zmienności V_j , tj.

$$V_j = \frac{S_j(x)}{\bar{x}_j},$$

gdzie:

$$\bar{x}_j = \frac{\sum_{i=1}^n x_{ij}}{n},$$

oznacza średnią arytmetyczną wartości j – tej cechy,

$$s_j(x) = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{n}},$$

oznacza odchylenie standardowe wartości j – tej cechy od jej średniej arytmetycznej,

x_{ij} – oznacza wartości j – tej cechy ($j=1,2,\dots,d$) przypisaną i – temu obiektowi ($i=1,2,\dots,n$),

d – liczba cech, n – liczba obiektów.

Ze zbioru potencjalnych zmiennych dokonano eliminacji zmiennych diagnostycznych, w których klasyczny współczynnik zmienności jest mniejszy od wartości granicznej 0,1.

Najczęściej stosowaną w praktyce metodą doboru zmiennych służących do konstrukcji miernika rozwoju jest parametryczna metoda Z. Hellwiga. Celem tej metody jest rozpoznanie zmiennych reprezentanek charakteryzujących się największą pojemnością informacyjną. Pojemność informacyjna zmiennej jest tym większa, im jest ona słabiej skorelowana z innymi zmiennymi diagnostycznymi i jednocześnie jest silniej skorelowana ze zmiennymi, które nie wchodzą do ostatecznego zbioru zmiennych. Punktem wyjścia jest ustalenie wartości progowej współczynnika korelacji r^* . W badaniu wartość progową ustalono arbitralnie na poziomie 0,7. Algorytm metody parametrycznej przebiega następująco:

- ustalenie bezwzględnych sum wartości w każdej kolumnie lub wierszu macierzy korelacji R ,
- wyszukanie kolumny lub wiersza, w której R_j jest największe,
- w kolumnie lub wierszu, wybiera się elementy o wartościach bezwzględnych większych od wartości progowej r^* , potencjalną zmienną odpowiadającą danej kolumnie lub wierszowi nazywamy zmienną centralną, a zmienne odpowiadające wyróżnionej kolumnie lub wierszowi nazywamy zmiennymi satelitarnymi,
- redukuje się macierz korelacji R , wykreślając z niej wyróżnioną kolumnę lub wiersz oraz wyróżnione wiersze lub kolumny,
- operując kolejnymi zredukowanymi macierzami korelacji, otrzymujemy kolejne skupienia, aż do wyczerpania zbioru dopuszczalnych zmiennych diagnostycznych.

^a Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, SGH, Warszawa 2009.

Ostateczny zbiór zmiennych diagnostycznych stanowić będą wszystkie zmienne centralne oraz zmienne izolowane.

Ad. 2) BUDOWA MIERNIKA ROZWOJU^b

Celem tworzenia rankingów jest uszeregowanie obiektów w kolejności od najlepszego do najgorszego, a kryterium uporządkowania stanowi poziom zjawiska złożonego, opisywanego wieloma cechami/zmiennymi. Zmienne mogą mieć charakter stymulant, destymulant, nominant lub neutralny.

Stymulanta – zmienna, której wzrost wartości świadczy o pożądanym rozwoju badanego zjawiska (np. wynagrodzenie przeciętne).

Destymulanta – zmienna, której wzrost wartości świadczy o niepożądanym rozwoju badanego zjawiska (np. stopa bezrobocia).

Nominanta – zmienna, której wzrost do pewnego poziomu (wartości nominalnej) świadczy o pożądanym rozwoju badanego zjawiska złożonego, a wzrost powyżej wartości nominalnej świadczy o niepożądanym rozwoju badanego zjawiska.

Neutralna – zmienna, która nie ma wpływu na poziom zjawiska złożonego i nie powinna się znajdować w zbiorze zmiennych opisujących zjawisko złożone.

W celu utworzenia rankingu konieczne jest posiadanie cech o jednorodnym charakterze tzn. stymulant albo destymulant.

Miara Hellwiga jest najczęściej stosowaną w praktyce metodą wzorcową z zastosowaniem odległości euklidesowej. Zaproponowana przez Z. Hellwiga (1968) metoda opiera się na macierzy wystandaryzowanych zmiennych wejściowych.

Na potrzeby konstrukcji rankingu i budowy miernika rozwoju dokonuje się przekształcenia wartości x_{ij} za pomocą standaryzacji na nową wartość z_{ij} :

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{X}_j}{s_j(x)},$$

Jeżeli w zbiorze zmiennych występują stymulanty, destymulanty i nominanty należy zamienić destymulanty i nominanty na stymulanty. Zamiana destymulanty na stymulantę polega na pomnożeniu przez liczbę (-1) zestandaryzowanych wartości destymulanty. Zamiana nominanty na stymulantę polega na przekształceniu:

$$z_{ij} = \begin{cases} \frac{-1}{x_{ij} - x_{Nj} - 1} & \text{dla } x_{ij} < x_{Nj}, \\ 1 & \text{dla } x_{ij} = x_{Nj}, \\ \frac{1}{x_{ij} - x_{Nj} + 1} & \text{dla } x_{ij} > x_{Nj}, \end{cases}$$

gdzie: x_{Nj} oznacza wartość nominalną dla j – tej zmiennej.

^b Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990
Sobczyk M., *Statystyka, aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006

W fazie budowy syntetycznego miernika rozwoju nie uwzględniono wag dla zmiennych.

Wzorcem jest abstrakcyjny obiekt o najlepszej wartości cechy, antywzorcem abstrakcyjny obiekt o najgorszej wartości cechy. Wzorzec dla stymulanty wyznacza się według formuły:

$$z_j^W = \max_i z_{ij} ,$$

antyzwzorzec natomiast jako:

$$z_j^A = \min_i z_{ij} .$$

Metoda wzorców polega na wyznaczeniu odległości (względem każdej z cech) poszczególnych obiektów od wzorca. Wykorzystując metrykę euklidesową odległość i – tego obiektu od wzorca ma postać:

$$d_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^d (z_{ij} - z_j^W)^2} ,$$

W celu uzyskania rankingu porządkuje się obiekty ze względu na odległości d_{i0} rosnąco, co oznacza, że na pierwszym miejscu w rankingu będzie ten obiekt, dla którego wartość d_{i0} będzie minimalna.

Miarę rozwoju w ramach tej metody wyznacza się według wzoru:

$$m_i = 1 - \frac{d_{i0}}{d_0} ,$$

gdzie: d_0 jest odległością między wzorcem i antywzorcem. Wykorzystując metrykę euklidesową odległość między wzorcem i antywzorcem można zapisać w postaci:

$$d_0 = \bar{d}_0 + 2S(d_0) .$$

$\bar{d}_0$ – przeciętna odległość między obiektami a wzorcem rozwoju,

$S(d_0)$ – odchylenie standardowe.

Ad. 3) PORZĄDKOWANIE POWIATÓW WEDŁUG GRUP ROZWOJU

Im miara rozwoju m_i przyjmuje wyższe wartości tym wyższy jest poziom zjawiska złożonego w danym obiekcie.

Na podstawie taksonomicznego miernika rozwoju dokonano podziału powiatów na 4 grupy :

- I grupa (wysoki poziom rozwoju) – miernik rozwoju powiatu $m_i > \bar{m} + s$,
 - II grupa (średni poziom rozwoju) – miernik m_i w przedziale $\bar{m} < m_i \leq \bar{m} + s$,
 - III grupa (niski poziom rozwoju) – miernik m_i w przedziale $\bar{m} - s < m_i \leq \bar{m}$,
 - IV grupa (bardzo niski poziom rozwoju) – miernik rozwoju powiatu $m_i \leq \bar{m} - s$,
- gdzie: $\bar{m}$ – średnia arytmetyczna; s – odchylenie standardowe.

WYNIKI BADAŃ

I. SYNTEZA

Aktywność ekonomiczna ludności

Liczba osób **aktywnych zawodowo** w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. wyniosła 915 tys., co oznacza wzrost o 4,7% w stosunku do poprzedniego roku. Liczba mężczyzn aktywnych zawodowo (511 tys.) zwiększyła się w skali roku o 5,4%, a liczebność aktywnych zawodowo kobiet (404 tys.) – o 3,9%.

W tym samym okresie zbiorowość osób **biernych zawodowo** (746 tys.) zwiększyła się o 5,5%, przy czym w przypadku mężczyzn (287 tys.) wzrosła o 7,9%, a w przypadku kobiet (459 tys.) – o 4,1%.

Udział **pracujących** (843 tys. osób) w grupie osób aktywnych zawodowo w 2015 r. wyniósł 92,1%, co oznacza wzrost o 2,7 p. proc. w skali roku.

Współczynnik aktywności zawodowej zmalał w porównaniu z 2014 r. o 0,2 p. proc. (do poziomu 55,1%); w grupie mężczyzn zmniejszył się o 0,6 p. proc. (do 64,0%), a w grupie kobiet – o 0,1 p. proc. (do 46,8%). W miastach współczynnik ten zmalał o 1,0 p. proc. (do poziomu 53,5%), natomiast na wsi wzrósł o 0,7 p. proc. (do 57,3%).

W 2015 r. **wskaźnik zatrudnienia** w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 50,7% i był wyższy o 1,3 p. proc. niż w roku poprzednim.

O poprawiającej się sytuacji na rynku pracy świadczy malejąca **stopa bezrobocia** – spadek z poziomu 10,6% w 2014 r. do 8,0% w 2015 r.

Zbiorowość aktywnych zawodowo w IV kwartale 2015 r. wyniosła 928 tys. osób, na co złożyło się 859 tys. osób pracujących i 68 tys. bezrobotnych.

W województwie kujawsko-pomorskim wśród **pracujących**, przyjmując jako kryterium wiek badanych, najliczniejszymi grupami w analizowanym kwartale 2015 r. były osoby w wieku 35–44 lata (240 tys. osób, stanowiąc 27,9% udziału w ogólnej liczbie pracujących) oraz osoby w wieku 25–34 lata (206 tys., tj. 24,0% udziału). Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (250 tys., tj. 29,1% ogólnej liczby pracujących) oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym (242 tys. osób, tj. 28,2% ogólnej liczby pracujących). Ogólna liczba pracowników najemnych wyniosła 679 tys. osób (w tym 54,1% stanowili mężczyźni). Do grupy pracujących na własny rachunek należało 161 tys. osób (w tym 68,3% to mężczyźni), a pomagających członków rodzin było 20 tys. osób (w tym większość stanowiły kobiety – 65,0%). W sektorze publicznym pracowało 197 tys. osób, z czego ponad połowę, bo 61,4%, stanowiły kobiety. Sektor prywatny liczył 662 tys. osób, z tego większość (61,5%) to mężczyźni.

Wśród przebadanej zbiorowości najliczniejsze **grupy zawodowe** w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2015 r. to robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (136 tys. osób) oraz specjaliści (122 tys. osób). W pierwszej z wymienionych grup przeważali mężczyźni (87,5% ogólnej liczby), a w drugiej kobiety (68,0% ogólnej liczby). Kobiety zdecydowanie przeważały również w grupie pracowników usług i sprzedawców (spośród 117 tys. osób zatrudnionych w tej grupie, kobiety stanowiły 65,8%).

W IV kwartale 2015 r. **stopa bezrobocia** wyniosła 7,3%, a populacja **bezrobotnych** liczyła 68 tys. osób, z czego ponad połowę (55,9%) stanowili mężczyźni. W miastach było 42 tys. osób bezrobotnych,

zaś na wsi – 27 tys. osób. Najliczniejszą grupą były osoby bezrobotne poszukujące pracy do 3 miesięcy włącznie – 24 tys., w tym 12 tys. mieszkańców miast i 12 tys. mieszkańców wsi.

Przeciętny czas poszukiwania pracy przez bezrobotnych zamieszkałych w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2015 r. wyniósł 11,3 miesiąca, a w zależności od miejsca zamieszkania 12,0 miesiąca w mieście oraz 10,4 miesiąca na wsi.

Bezrobotni jako najczęstsze **metody poszukiwania pracy** w analizowanym okresie wybierali: pośrednictwo biur pracy – 54 tys. osób, ogłoszenia w prasie – 52 tys. osób, pomoc krewnych i znajomych – 48 tys. osób oraz bezpośredni kontakt z zakładem pracy – 42 tys. osób. Mieszkańcy miast najchętniej poszukiwali pracy poprzez pośrednictwo biur pracy (34 tys. osób), a mieszkańcy wsi poprzez ogłoszenia w prasie (21 tys. osób). Populacja **biernych zawodowo nieposzukujących pracy** liczyła 740 tys. osób, z czego większość stanowiły kobiety (470 tys.; 63,5% liczby ogółem). Osoby biernie, poza emeryturą (329 tys. osób) jako przyczynę nieposzukiwania pracy – najczęściej wymienili naukę i uzupełnianie kwalifikacji (155 tys. osób) oraz chorobę lub niepełnosprawność (113 tys. osób); zniechęconych bezskutecznością poszukiwań pracy było 38 tys. osób.

Pracujący i zatrudnieni

W końcu grudnia 2015 r. liczba **pracujących w gospodarce narodowej** (według faktycznego miejsca pracy i faktycznego rodzaju działalności) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 707,1 tys. osób, co oznacza w stosunku do 2014 r. wzrost o 1,8% (wówczas pracujących było 694,9 tys. osób.), a w kraju w tym samym czasie liczba pracujących wzrosła o 1,9%.

Wśród podmiotów gospodarczych o liczbie **pracujących powyżej 9 osób** (bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; według faktycznego miejsca pracy i faktycznego rodzaju działalności) według stanu na koniec 2015 r. było 454,5 tys. osób pracujących, tj. o 0,8% więcej niż przed rokiem. Udział kobiet w tej grupie pracujących wyniósł 49,8%, przy czym w sektorze publicznym kobiety stanowiły 65,4% pracujących (wzrost o 0,8 p. proc.), a w prywatnym – 42,1% (wzrost o 0,7 p. proc.). Pracujący ogółem w sektorze prywatnym stanowili 67,0% wszystkich pracujących, tj. o 0,9 p. proc. więcej niż przed rokiem.

W powiatach grodzkich województwa kujawsko-pomorskiego zatrudniona była ponad połowa (52,0%) ogółu pracujących (według stanu z 31 grudnia 2015 r.). Udział pracujących w sektorze prywatnym w liczbie ogółem wyniósł w tych miastach: we Włocławku – 71,7%, w Toruniu – 66,5%, w Grudziądzu – 66,4% i w Bydgoszczy – 66,2%. W powyższych miastach największy odsetek kobiet do ogółu pracujących odnotowano w Bydgoszczy (51,2% udziału), a najmniejszy we Włocławku (45,1%). W Bydgoszczy i Włocławku wystąpił roczny wzrost pracujących kolejno o 0,7% i o 0,1%. W Grudziądzu i w Toruniu wystąpił spadek pracujących odpowiednio o 3,5% i o 1,0%. Wzrost liczby pracujących kobiet w powiatach grodzkich wystąpił w Bydgoszczy i w Toruniu: kolejno o 1,2% i 0,7%, natomiast we Włocławku i w Grudziądzu odnotowano spadek kolejno o 0,9% i o 2,6%.

Pośród powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego największy wzrost liczby pracujących w porównaniu z poprzednim rokiem zanotowano w powiatach: lipnowskim (o 21,1%), grudziądzkim (o 6,5%), golubsko-dobrzyńskim (o 5,8%) i rypińskim (o 5,7%), natomiast spadek nastąpił w powiecie radziejowskim (o 4,4%). Biorąc pod uwagę płeć pracujących, największy wzrost liczby pracujących kobiet w porównaniu z 2014 r. wystąpił w powiatach: lipnowskim (o 29,2%), golubsko-dobrzyńskim (o 6,9%)

i brodnickim (o 5,7%); największy spadek liczby pracujących kobiet zanotowano w powiecie inowrocławskim (o 0,7%). Pracujące kobiety (w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób) stanowiły większość zbiorowości w 7 powiatach ziemskich: tj. w: lipnowskim (60,3%), aleksandrowskim (58,4%), radziejowskim (55,9%), włocławskim (54,9%), chełmińskim (51,6%) i żnińskim (50,8%) i sępoleńskim (50,7% udziału kobiet). Najmniejszy odsetek kobiet wystąpił zaś w powiatach: mogileńskim (45,2%), bydgoskim (45,5%) i wąbrzeskim (45,7%). Największy udział pracujących w sektorze prywatnym do ogółu pracujących wystąpił w powiatach: brodnickim (76,8%), bydgoskim (74,6%), toruńskim (72,6%) i świeckim (72,0%), a najmniejszy w powiatach radziejowskim (48,0%) oraz aleksandrowskim (53,2%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. pracownicy **pełnozatrudnieni** w głównym miejscu pracy (według siedziby zarządu jednostki; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) stanowili 91,9% ogółu pracujących (wobec 91,7% w 2014 r.), a **niepełnozatrudnieni** – 6,7% udziału (wobec 6,9% w 2014 r.). W stosunku do 2014 r. zmniejszyła się liczba osób pełnozatrudnionych w sektorze publicznym o 0,7% oraz niepełnozatrudnionych – o 2,6%. W sektorze prywatnym nastąpił wzrost liczby osób pełnozatrudnionych (o 1,9%) i spadek niepełnozatrudnionych (o 0,9%).

Wśród pracujących wyodrębnić można osoby pracujące w **porze nocnej, emerytów i rencistów, niepełnosprawnych** oraz **cudzoziemców**. W końcu 2015 r. w porównaniu z 2014 r. wzrosła liczba osób pracujących w porze nocnej (o 1,6%) oraz cudzoziemców (o 15,7%). W pozostałych grupach odnotowano spadek pracujących emerytów i rencistów – o 2,6% oraz niepełnosprawnych – o 4,8%.

W 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba **przyjęć do pracy** wzrosła o 8,0% (przed rokiem zanotowano wzrost o 4,7%), a w *kraju* – wzrosła o 5,5%. Spośród 84,4 tys. osób przyjętych do pracy – 12,0% stanowiły osoby podejmujące pierwszą pracę (10,2 tys. osób), z czego udział absolwentów w tej grupie (67,7%) zmniejszył się w stosunku do 2014 r. o 1,0 p. proc. Zaobserwowano wzrost liczby kobiet przyjętych do pracy o 17,5% (przed rokiem wzrost o 1,1%).

Najwyższy **współczynnik przyjęć** odnotowano w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (72,0%), pozostała działalność usługowa (39,6%) oraz zakwaterowanie i gastronomia (33,8%). Najniższy współczynnik wystąpił natomiast w sekcjach edukacja (7,8%) oraz opieka zdrowotna (11,4%).

W tym samym czasie odnotowano 78,8 tys. **zwolnień z pracy**, tj. o 12,3% więcej niż w 2014 r. (przed rokiem spadek o 2,8%), w *kraju* *więcej* o 8,4%. Spośród wszystkich zwolnień 14,9% to zwolnienia dokonane w drodze wypowiedzenia przez zakład pracy (w 2014 r. ich udział stanowił 14,8%). Liczba tych zwolnień (11,8 tys.) zwiększyła się o 13,2% w stosunku do 2014 r., przy czym w sektorze publicznym zwiększyła się 3-krotnie, a w sektorze prywatnym zmniejszyła się o 13,0%. Liczba zwolnionych kobiet ogółem wzrosła w skali roku o 15,5%, a w podziale na sektory własności wzrosła dla sektora publicznego o 18,0%, a dla sektora prywatnego – wzrosła o 14,5%.

Najwyższy **współczynnik zwolnień** z pracy wystąpił w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (65,6%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (33,6%) oraz budownictwo (30,8%). Najniższe wartości współczynnika dotyczyły sekcji edukacja (7,3%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (8,0%) oraz obsługa rynku nieruchomości (10,9%).

Liczbę przyjęć i zwolnień z pracy można rozpatrywać także w podziale według wielkości przedsiębiorstwa, czyli pod względem liczby pracujących. W podmiotach o liczbie pracujących:

- do 49 osób – w skali roku odnotowano wzrost przyjęć do pracy o 3,4% (przed rokiem spadek o 0,3%) oraz wzrost liczby zwolnień z pracy o 16,0% (przed rokiem spadek o 13,8%);
- od 50 do 249 osób – liczba przyjętych do pracy wzrosła o 10,8% (w 2014 r. wzrost o 4,8%), a zwolnionych z pracy wzrosła o 13,8% (w 2014 r. spadek o 7,7%);
- powyżej 250 pracujących – wzrost przyjęć do pracy o 9,3% (przed rokiem wzrost o 9,6%), a w zwolnionych z pracy wzrost o 7,1% (przed rokiem wzrost o 17,8%).

W porównaniu z 2014 r. ogólna liczba **absolwentów** szkół podejmujących pierwszą pracę w 2015 r. zmniejszyła się o 3,4%. Absolwentów podejmujących pracę było mniej niż w 2014 r. w następujących typach szkół: w zasadniczych zawodowych o 9,6%, w policealnych i średnich zawodowych o 4,6% oraz w liceach ogólnokształcących o 2,8%, wzrost absolwentów nastąpił tylko w szkołach wyższych o 1,6%. W 2015 r. nastąpił spadek kobiet absolwentek szkół średnich ogólnokształcących o 3,6% i zasadniczych zawodowych o 4,6%, natomiast wzrost absolwentek szkół wyższych (o 3,0%) oraz policealnych i średnich zawodowych (o 3,3%). W 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim największy udział absolwentów w liczbie przyjętych do pracy wystąpił w sekcjach: informacja i komunikacja (16,4%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (po 13,7%). Najmniejszy udział zanotowano w sekcji transport i gospodarka magazynowa (2,5%).

Wynagrodzenia

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. wyniosło 3369,85 zł i było o 3,0% wyższe w porównaniu z 2014 r. (wówczas wyniosło 3273,13 zł). *W kraju wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie 3907,85 zł, tj. o 3,5% wyższym niż przed rokiem.* W sektorze publicznym przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło 4066,05 zł (przed rokiem 3949,84 zł), a w prywatnym – 3065,16 zł (wobec 2966,23 zł). Analizując przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto największy wzrost zaobserwowano w sekcjach PKD: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 5,5%, handel; naprawa pojazdów samochodowych o 5,2% oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa o 5,0%. Spadek przeciętnego wynagrodzenia zanotowano w sekcjach informacja i komunikacja o 1,0% oraz w górnictwie i wydobywaniu o 0,1%.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz bez zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) wyniosło 3540,25 zł, co oznacza wzrost w skali roku o 2,9%. Wynagrodzenie brutto w sektorze publicznym ukształtowało się na poziomie 4066,05 zł i było w stosunku do 2014 r. wyższe o 2,9%; w sektorze prywatnym wyniosło 3252,24 zł i było również wyższe – o 3,2%. Według sekcji PKD najwyższe wynagrodzenie brutto zanotowano w działalności finansowej i ubezpieczeniowej – 5013,14 zł, w informacji i komunikacji – 4755,06 zł, a najniższe w zakwaterowaniu i gastronomii – 2491,43 zł oraz w administrowaniu i działalności wspierającej – 2541,05 zł.

W październiku 2014 r. przeciętne wynagrodzenie pracowników zatrudnionych w województwie kujawsko-pomorskim na podstawie reprezentacyjnego badania struktury wynagrodzeń według zawodów

(Z-12) wyniosło 3611,52 zł i było niższe wśród kobiet – 3440,58 zł (wśród mężczyzn uplasowało się na poziomie 3769,30 zł). Wyższe wynagrodzenie odnotowano w sektorze publicznym – 4001,61 zł, natomiast w sektorze prywatnym – 3365,49 zł. Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników według wieku najwyższe było w przedziale 65 lat i więcej (4915,78 zł), a najniższe w grupie osób do 24 roku życia (2485,29 zł). Najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto zanotowano wśród pracowników posiadających staż pracy 20,0 lat i więcej (3996,11 zł), a najniższe wśród pracowników mających staż do 1,9 roku (2481,80 zł). Biorąc pod uwagę wielkość zakładów pracy najwyższe przeciętne wynagrodzenie wystąpiło w zakładach pracy liczących 1 tys. i więcej osób (4240,36 zł), a najniższe w zakładach o liczbie do 19 osób pracujących (2856,04 zł). Według wielkich grup zawodów najwyższe wynagrodzenie wystąpiło wśród przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (7114,91 zł), a najniższe wśród pracowników usług i sprzedawców (2274,38 zł).

Warunki pracy

Warunki pracy są ważnym zagadnieniem opisującym skalę zagrożeń, rodzaje środków podejmowanych w działaniach profilaktycznych, wspomagające prowadzenie odpowiedniej polityki w zakresie poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy.

W 2015 r. badaniem warunków pracy w kujawsko-pomorskim objęto 264,8 tys. osób w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 9 pracowników; w tych podmiotach, 19,7 tys. osób pracowało w **warunkach zagrożenia** (w tym 3,6 tys. kobiet, czyli 18,2% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia), tj. 7,4% ogółu. *W kraju badaniem warunków pracy objęto 5604,0 tys. osób (w tym 484,5 tys. osób pracowało w warunkach zagrożenia, co stanowiło 8,6% zatrudnionych).* Pracujący w warunkach zagrożenia byli liczeni jeden raz w grupie czynnika przeważającego, tzn. zagrożenia związanego ze środowiskiem pracy, uciążliwością pracy, bądź czynnikami mechanicznymi. Spośród pracujących w warunkach zagrożenia 87,1% zatrudnionych było w sektorze prywatnym, a 12,9% w sektorze publicznym. Liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami związanymi: ze środowiskiem pracy wyniosła 13,7 tys. (69,8% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia), z uciążliwością pracy – 3,2 tys. (16,2% ogółu), a z czynnikami mechanicznymi – 2,8 tys. (14,0% ogółu).

Działania profilaktyczne, związane z oceną ryzyka zawodowego, przeprowadzono na 68,1 tys. stanowisk pracy, na których pracowało 79,0 tys. osób. Podjęto czynności zmierzające do wyeliminowania lub ograniczenia ryzyka zawodowego poprzez zastosowanie środków technicznych (12,3 tys. stanowisk; 18,0% ogółu ocenianych stanowisk), organizacyjnych (12,6 tys.; 18,4% udziału) oraz ochrony indywidualnej (16,3 tys.; 23,9% udziału). Ryzyko zawodowe wyeliminowano lub ograniczono na 29,1 tys. stanowiskach pracy, na których pracowało 33,9 tys. osób.

Z tytułu pracy w warunkach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia przysługiwały **świadczenia** (według stanu z połowy grudnia 2015 r.) w postaci: napojów, z których skorzystało 35,0 tys. osób, posiłków profilaktycznych oraz regeneracyjnych – 12,5 tys. osób, z dodatków pieniężnych – 5,8 tys. osób, innych środków odżywczych – 1,0 tys. osób, ze skróconego czasu pracy – 0,4 tys. osób oraz z dodatkowego urlopu – 0,3 tys. osób.

W 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim wypłacono 1,3 tys. odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych na łączną kwotę 4,9 mln zł. Liczba wypłaconych odszkodowań była

niższa o 0,5% w porównaniu z 2014 r. Średni koszt odszkodowania przypadający na 1 świadczenie wyniósł 3799,8 zł, co oznacza wzrost w skali roku o 7,3%.

Badanie **wypadków przy pracy** pozwala na gromadzenie informacji o osobach poszkodowanych, miejscach zdarzeń, przyczynach oraz ich konsekwencjach. Informacje te są niezbędne do zachowania bezpieczeństwa pracy w zakładach oraz zapobiegania zagrożeniu życia i zdrowia. W 2015 r. w województwie doszło do 5066 wypadków przy pracy, co oznacza, że było to o 4,0% więcej niż w 2014 r. Poszkodowanych w nich zostało 5091 osób, tj. o 4,0% więcej niż przed rokiem (*w kraju mniej – 1,1%*). Wypadki zbiorowe stanowiły 0,3% wszystkich zgłoszonych wypadków i było ich o 1 mniej w stosunku do roku poprzedniego. W takich zdarzeniach poszkodowanych zostało 40 osób, co stanowiło 0,8% wszystkich poszkodowanych w województwie kujawsko-pomorskim. Liczba poszkodowanych w wypadkach zbiorowych była taka sama jak w 2014 r. W wypadkach przy pracy zginęło 21 osób, tj. o 31,3% więcej niż w 2014 r.

Najwięcej wypadków indywidualnych i zbiorowych w 2015 r. miało miejsce w przemyśle, tj. 2234, co stanowiło 44,1% wszystkich wypadków.

Najliczniejszą grupą poszkodowanych były osoby ze stażem pracy do 1 roku, tj. 31,4% wszystkich poszkodowanych osób (przed rokiem – 28,9%), a najczęściej występującym wydarzeniem powodującym wypadek było zderzenie z / uderzenie w nieruchomy obiekt – 1197 poszkodowanych, tj. 23,5% ogółu poszkodowanych (w 2014 r. również 23,5% ogółu).

Analizując wypadki według czasu niezdolności do pracy najliczniejszą grupą byli poszkodowani niezdolni do pracy 1 miesiąc i dłużej, czyli 2107 osób co stanowiło 41,4% ogółu poszkodowanych (przed rokiem 39,2% ogółu). Przeciętnie na 1 poszkodowanego przypadało 40,9 dni niezdolności do pracy.

Wolne miejsca pracy

W końcu grudnia 2015 r. podmioty gospodarcze objęte badaniem popytu na pracę w Kujawsko-Pomorskiem wykazały 2644 **wolne miejsca pracy**. Zarówno jednostki duże, średnie jak i małe oferowały zbliżoną liczbę wolnych miejsc pracy odpowiednio: duże – 34,4%, średnie – 30,4%, małe – 35,2%. Zdecydowaną większość wolnych miejsc pracy, bo aż 86,3%, odnotowano w podmiotach należących do sektora prywatnego. Wskaźnik wolnych miejsc pracy w województwie wyniósł 0,50%.

Największą liczbą wolnych miejsc pracy dysponowały jednostki prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego – 1352 wolne miejsca, w tym 68,4% przeznaczonych było dla robotników przemysłowych i rzemieślników. Ponadto dużą liczbę wolnych miejsc pracy wykazały podmioty z sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych – 343 wolnych miejsc, administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne – 178 wolnych miejsc oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 117.

Biorąc pod uwagę grupy zawodów, największe zapotrzebowanie (995 miejsc pracy) dotyczyło robotników przemysłowych i rzemieślników i w większości zgłaszały je jednostki średnie (39,5%). Oferowano również miejsca pracy dla operatorów i monterów maszyn i urządzeń – 566 miejsc, a także techników i innego średniego personelu – 238 miejsc i pracowników biurowych – 238 miejsc.

Bezrobocie rejestrowane

W województwie kujawsko-pomorskim na koniec grudnia 2015 r. zarejestrowanych było 107,3 tys. **osób bezrobotnych**, co oznacza spadek w skali roku o 19,9 tys. osób, tj. o 15,6%. *W kraju liczba bezrobotnych wyniosła 1563,3 tys. osób i była niższa niż przed rokiem o 261,8 tys., tj. o 14,3%.*

Bezrobotnych kobiet było 60,4 tys. i stanowiły one 56,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. *W kraju liczba bezrobotnych kobiet wyniosła 816,1 tys., tj. 52,2% ogółu.* W stosunku do 2014 r. zmniejszyła się zarówno liczba bezrobotnych kobiet jak i mężczyzn w województwie (odpowiednio o 13,1% i o 15,6%).

Stopa bezrobocia rejestrowanego według stanu w dniu 31 XII 2015 r. wyniosła 13,2% i była niższa o 2,3 p. proc. od stopy bezrobocia w grudniu 2014 r. *(w kraju wyniosła 9,7% i była o 3,5 p. proc. mniejsza od notowanej w województwie).* Kujawsko-Pomorskie znajduje się w grupie województw z najwyższą stopą bezrobocia, do których zalicza się także województwo podkarpackie i warmińsko-mazurskie (odpowiednio 13,2% i 16,2%).

Wśród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego najwyższą stopą bezrobocia wyróżniał się powiat włocławski (23,3%), a najniższą powiat bydgoski (8,9%). Spośród miast na prawach powiatu najwyższy wskaźnik odnotowano we Włocławku (16,9%), najniższy natomiast w Bydgoszczy (5,4%).

W 2015 r. w województwie **zarejestrowało się** 167,8 tys. nowych bezrobotnych, czyli o 3,9% mniej niż przed rokiem; w tej grupie 51,0% stanowili mężczyźni. Spośród nowo zarejestrowanych bezrobotnych 85,6% to osoby rejestrujące się po raz kolejny, a 15,4% wszystkich nowo zarejestrowanych bezrobotnych dotychczas nie pracowało. Wśród nowo zarejestrowanych 44,2% zamieszkiwało na wsi. Rejestrujący się w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki stanowili 10,2%. Najwięcej bezrobotnych zarejestrowało się w grudniu (17,0 tys.), najmniej natomiast w maju (11,7 tys. osób).

Z ewidencji urzędów pracy w 2015 r. **wyrejestrowano** 187,6 tys. bezrobotnych, czyli o 5,4% mniej niż w 2014 r. Z tytułu podjęcia pracy wyrejestrowało się 90,6 tys. osób, co stanowiło 48,3% ogółu wyrejestrowanych (przed rokiem 45,3%), przy czym: 17,3 tys. osób podjęło pracę subsydiowaną (9,2% ogółu wyrejestrowanych; przed rokiem 6,2%), 1,3 tys. nabyło prawa do emerytury lub renty (0,7%; przed rokiem 1,1%), 37,9 tys. osób zostało wyrejestrowanych z powodu niepotwierdzenia gotowości do pracy (20,2%; przed rokiem 24,5%), a 10,0 tys. dobrowolnie zrezygnowało ze statusu bezrobotnego (5,3% ogółu; przed rokiem 5,3%). W 2015 r. najwięcej bezrobotnych zostało wyrejestrowanych w kwietniu (18,8 tys. osób), najmniej natomiast w styczniu (10,4 tys. osób).

W końcu 2015 r. nastąpił wzrost liczby bezrobotnych o 3,4 tys. osób (porównując grudzień do listopada). Największy miesięczny wzrost bezrobotnych wystąpił w styczniu (6,5 tys. osób), a największy spadek w maju (6,1 tys. osób).

Wskaźnik płynności rynku pracy, będący stosunkiem liczby bezrobotnych, którzy podjęli pracę w danym okresie do liczby nowo zarejestrowanych bezrobotnych, wyniósł w analizowanym roku 54,0% i był o 2,6 p. proc. wyższy od wskaźnika zanotowanego w 2014 r.

Liczba bezrobotnych **zamieszkałych na wsi** w końcu 2015 r. wyniosła 50,5 tys. osób (o 14,6% mniej w porównaniu z 2014 r.), z czego 57,5%, tj. 29,1 tys. stanowiły kobiety (przed rokiem udział wynosił 55,9%).

Spośród bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na koniec grudnia 2015 r. **prawa do zasiłku** nie posiadało 90,1 tys. osób, tj. o 16,5% mniej niż przed rokiem. Ich udział w liczbie

bezrobotnych ogółem wyniósł 84,0% i był niższy niż na koniec grudnia 2014 r. o 0,9 p. proc. Bezrobotnych bez prawa do zasiłku zamieszkałych na wsi było 42,7 tys. osób (poprzednio 50,4 tys.).

W województwie kujawsko-pomorskim wśród wybranych kategorii bezrobotnych znajdujących się **w szczególnej sytuacji** na rynku pracy na koniec grudnia 2015 r.:

- 29,8% ogółu bezrobotnych (32,0 tys. osób) stanowiły osoby do 30 roku życia,
- 15,8% (17,0 tys. osób) – to osoby do 25 roku życia,
- 58,9% (63,1 tys. osób) – to długotrwale bezrobotni,
- 25,8% (27,6 tys. osób) – to osoby powyżej 50 roku życia,
- 17,5% (18,8 tys. osób) – to osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia,
- 4,7% ogółu bezrobotnych (5,1 tys. osób) to niepełnosprawni.

W dniu 31 grudnia 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim **niepełnosprawnych** bezrobotnych było 5,1 tys. (przed rokiem 6,0 tys.), z czego 49,5% stanowiły kobiety. Spośród zarejestrowanych niepełnosprawnych 81,7% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku.

W 2015 r. zarejestrowało się 8,0 tys. niepełnosprawnych bezrobotnych (przed rokiem 8,2 tys.), co stanowiło 4,8% (przed rokiem 4,7%) ogółu nowo zarejestrowanych bezrobotnych. Pracę podjęło 3,7 tys. bezrobotnych niepełnosprawnych, tj. 4,1% (przed rokiem 4,0%) wszystkich podejmujących pracę.

W 2015 r. do urzędów pracy wpłynęło 95,3 tys. **ofert pracy**, tj. o 15,2 tys. więcej niż przed rokiem (o 18,9%). Wśród wszystkich zgłoszonych przez pracodawców ofert pracy:

- 21,1% dotyczyło staży,
- 4,3% – prac społecznie użytecznych,
- 3,8% – niepełnosprawnych,
- 0,2% – osób w okresie 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki.

Na koniec grudnia 2015 r. w powiatowych urzędach pracy pozostało 3012 ofert pracy, co oznacza, że ich liczba była większa o 62, tj. o 2,1% od analogicznego okresu ub. roku.

Biorąc pod uwagę **poziom wykształcenia**, struktura bezrobotnych na koniec grudnia 2015 r. przedstawiała się następująco:

- 8,4% stanowiły osoby bezrobotne z wykształceniem wyższym (8,2% w 2014 r.),
- 18,9% – osoby bezrobotne z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (przed rokiem – 19,3%),
- 9,9% – osoby bezrobotne z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (przed rokiem – 9,7%),
- 29,9% – osoby bezrobotne z wykształceniem zasadniczym zawodowym (przed rokiem – 30,4%),
- 32,9% – osoby bezrobotne z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (wobec 32,5%).

Rozpatrując **wiek** zarejestrowanych bezrobotnych:

- 15,8% to osoby w wieku 24 lata i mniej (przed rokiem 17,4%),
- 27,3% – w wieku 25–34 lata (wobec 27,6%),
- 22,0% – w wieku 35–44 lata (wobec 21,9%),
- 19,0% – w wieku 45–54 lata (wobec 18,9%),
- 15,8% to osoby w wieku 55 lat i więcej (14,2% w 2014 r.).

Według **czasu pozostawania bez pracy** struktura bezrobotnych przedstawiała się następująco:

- 10,1% stanowiły osoby bezrobotne do 1 miesiąca (przed rokiem 10,0%),
- 19,7% – to osoby bezrobotne od 1 do 3 miesięcy (wobec 18,3%),
- 14,8% – osoby bezrobotne od 3 do 6 miesięcy (wobec 14,0%),
- 15,5% – osoby bezrobotne od 6 do 12 miesięcy (wobec 15,4%),
- 15,0% – osoby bezrobotne od 12 do 24 miesięcy (wobec 17,6%),
- 24,8% – pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy (24,7% rok wcześniej).

Według **stażu pracy** do najliczniejszych grup bezrobotnych należały osoby posiadające od 1 do 5 lat pracy (25,8 tys. osób) oraz bezrobotni ze stażem do 1 roku (18,3 tys. osób); stanowiły one odpowiednio 24,0% oraz 17,0% ogółu bezrobotnych. Najmniejszą grupą bezrobotnych (4,1 tys. osób) były osoby legitymujące się stażem pracy 30 lat i dłuższym – 3,8% ogółu.

Według stanu na koniec 2015 r. większość, bo 85,4% (91,6 tys. osób) ogółu bezrobotnych, to osoby, które poprzednio pracowały, z czego 4,7% (4,3 tys. osób) zostało zwolnionych z przyczyn leżących po stronie zakładów pracy. Liczba bezrobotnych poprzednio pracujących jak i zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy zmalała w stosunku do 2014 r. odpowiednio o 14,4% i o 21,5%.

Pod względem **rodzaju działalności** ostatniego miejsca pracy według stanu na koniec 2015 r. najwięcej bezrobotnych pracowało w przemyśle – 20,4 tys. osób (22,2% ogółu bezrobotnych poprzednio pracujących; przed rokiem 23,2%) oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 17,3 tys. osób (18,9%; przed rokiem 19,0%).

Wśród bezrobotnych największą grupę według **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności**, stanowili pracownicy sprzedaży w sklepach – 12,4 tys. osób (11,6% ogółu bezrobotnych) oraz kowale, ślusarze i pokrewni – 3,7 tys. osób (3,5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych). Osoby bez zawodu (15,9 tys.) stanowiły 14,8% ogółu bezrobotnych.

Z **Funduszu Pracy** w 2015 r. wydatkowano 543,9 mln zł, w tym poniesiono wydatki na:

- zasiłki dla bezrobotnych – w kwocie 194,7 mln zł (35,8% wszystkich środków),
- dodatki aktywizacyjne – 9,7 mln (1,8% środków),
- programy na rzecz promocji zatrudnienia – 321,2 mln zł (59,1% środków), w tym:
 - staże – 19,7% ogółu wydatków (107,2 mln zł),
 - dofinansowanie podejmowania działalności gospodarczej – 8,0% ogółu wydatków (43,4 mln zł),
 - refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy – 12,4% ogółu (67,6 mln zł),
 - roboty publiczne – 7,6% ogółu (41,4 mln zł),
 - prace interwencyjne – 3,7% ogółu (19,9 mln zł),
 - szkolenia stanowiły 2,9% ogółu wydatków (15,6 mln zł).

II. ANALIZA TAKSONOMICZNA RYNKU PRACY WEDŁUG POWIATÓW

W celu utworzenia rankingu powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. ze względu na sytuację na rynku pracy do obliczeń zastosowano następujące zmienne diagnostyczne:

- X_1 liczbę zarejestrowanych bezrobotnych na ofertę pracy,
- X_2 stopę bezrobocia rejestrowanego w %,
- X_3 liczbę ofert pracy na 100 osób w wieku produkcyjnym,

- X_4 poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących,
- X_5 liczbę dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego,
- X_6 przeciętne zatrudnienie do ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- X_7 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze prywatnym w zł,
- X_8 bezrobotnych wyrejestrowanych (w ciągu roku), którzy podjęli pracę do nowozarejestrowanych (w ciągu roku).

Statystyczne charakterystyki opisowe zmiennych diagnostycznych wykorzystanych do budowy syntetycznego miernika rozwoju metodą Hellwiga przedstawiono w tabl. 1.

Tabl. 1. Podstawowe statystyki opisowe zmiennych diagnostycznych w 2015 r.

Symbol zmiennej	Charakter zmiennej	Średnia	Odchylenie standardowe	Współczynnik zmienności (w %)
X_1	D	1,32	0,39	29,85
X_2	D	15,87	4,29	27,03
X_3	S	6,91	1,22	17,69
X_4	D	10,67	3,34	31,28
X_5	D	42,58	8,12	19,07
X_6	S	0,23	0,08	35,84
X_7	S	2997,10	364,94	12,18
X_8	S	0,55	0,05	9,18

D – *destymulanta*, S – *stymulanta*

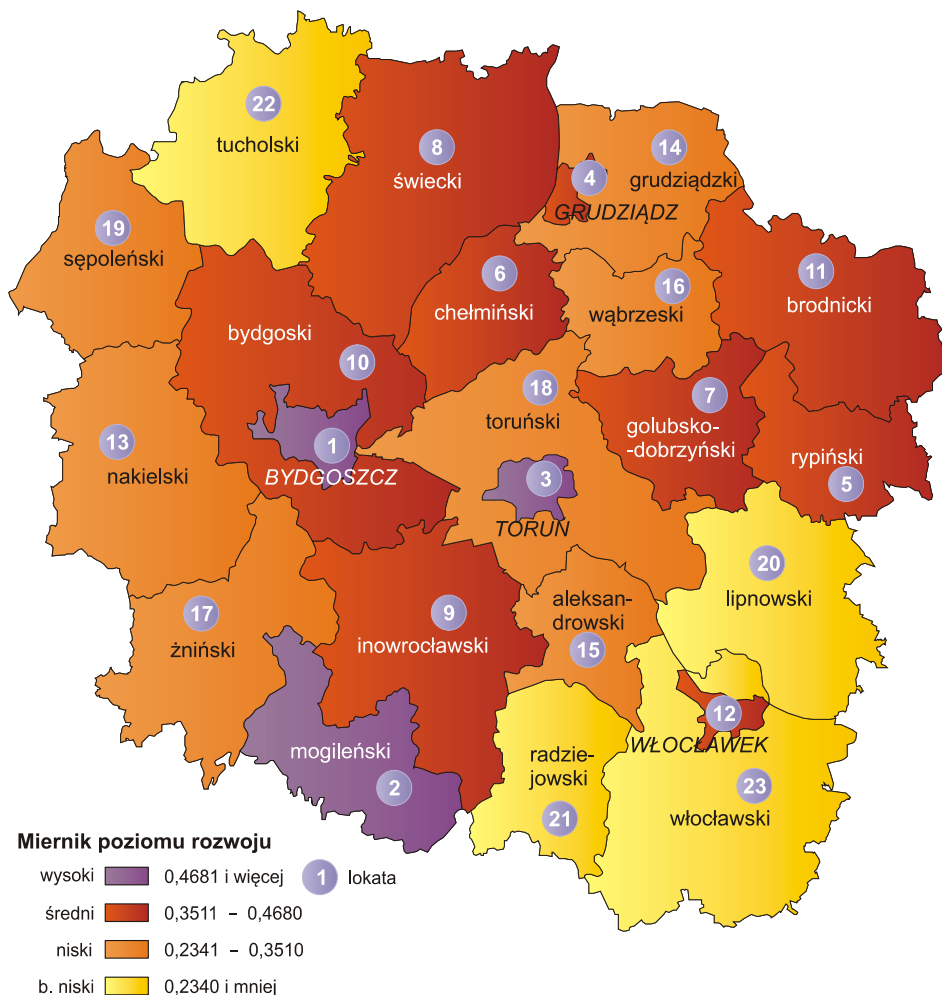
Na podstawie taksonomicznych mierników rozwoju m_i z zakresu rynku pracy wykorzystując klasyczne parametry statystyczne (średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe) dokonano podziału powiatów na cztery grupy (tabl. 2). Do grupy I i II (wysoki i średni poziom rozwoju) zakwalifikowano odpowiednio po 3 i 9 powiatów, z kolei w grupie III (niski poziom rozwoju) – 7 powiatów, a w IV grupie z najniższymi wartościami mierników wyodrębniono 4 powiaty.

Tabl. 2. Grupy powiatów na podstawie miernika rozwoju m_i

Grupa	Poziom rozwoju	Liczba powiatów	Powiaty/Miasta na prawach powiatu
I.	wysoki	3	Bydgoszcz, mogileński, Toruń
II.	średni	9	Grudziądz, rypiński, chełmiński, golubsko-dobrzyński, świecki, inowrocławski, bydgoski, brodnicki, Włocławek
III.	niski	7	nakielski, grudziądzki, aleksandrowski, wąbrzeski, żniński, toruński, sępoleński
IV.	bardzo niski	4	lipnowski, radziejowski, tucholski, włocławski

Pośród miast na prawach powiatu najwyższą lokatę w rankingu za 2015 r. zajęła Bydgoszcz (grupa I, lokata 1), zaś spośród powiatów ziemskich – powiat mogileński (grupa I, lokata 2). Najniższą wartość miernika rozwoju m_i na rynku pracy zaobserwowano w powiecie włocławskim (grupa IV, lokata 23), a w miastach na prawach powiatu – we Włocławku (grupa II, lokata 12). Wartość mierników rozwoju w otrzymanym rankingu mieściła się w przedziale 0,1439–0,6408 (tabl. 3).

MIERNIK POZIOMU ROZWOJU POWIATÓW W 2015 R.

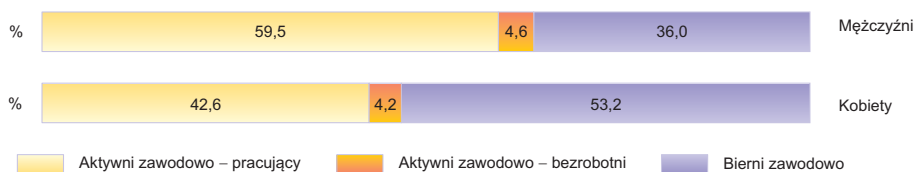

Przestrzenne zróżnicowanie powiatów ze względu na syntetyczny miernik rozwoju odzwierciedlający sytuację na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 r. zaprezentowano na mapie. Powiaty charakteryzujące się bardzo niskim poziomem rozwoju położone były w południowo-wschodniej części województwa (lipnowski, radziejowski, włocławski) oraz północnej części województwa (tucholski). Niskim poziomem miernika rozwoju odznaczały się powiaty leżące na północy województwa (grudziądzki, wąbrzeski) oraz powiat toruński zajmujący centralną część regionu kujawsko-pomorskiego, a także powiaty zajmujące zachodnią (nakielski, żniński, sępoleński) i południową część województwa (aleksandrowski). Powiaty charakteryzujące się średnim miernikiem rozwoju znalazły się w części północnej województwa (Grudziądz, chełmiński, świecki) centralnej (bydgoski), południowej (inowrocławski) oraz we wschodniej jego części (rypiński, golubsko-dobrzyński, brodnicki, Włocławek). Najwyższym miernikiem rozwoju odznaczały się powiaty położone w centrum województwa (Bydgoszcz, Toruń) oraz w południowej części województwa (mogileński).

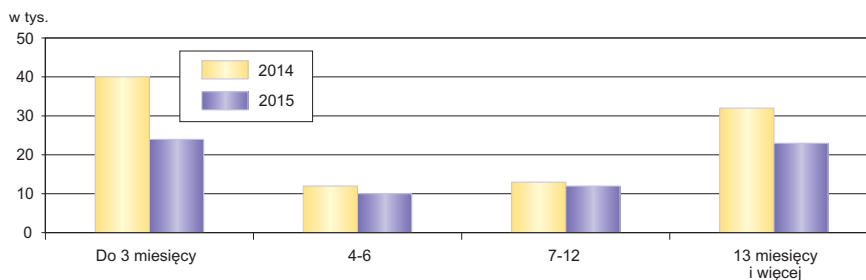
Tabl. 3. **RANKING POWIATÓW WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO W 2015 R.**

POWIATY/ MIASTA NA PRA- WACH POWIATU	Zmienne po standaryzacji								Metoda Hellwiga (odległość euklidesowa)		Grupy rozwoju
	zarejestrowani bezrobotni na ofertę pracy	stopa bezrobocia rejestrowanego	oferty pracy na 100 osób w wieku produkcyjnym	poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących	liczba dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego	przeciętne zatrudnienie do ogółu osób w wieku produkcyjnym	przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze prywatnym	bezrobotni wyrejestrowani którzy podjęli pracę do nowo zarejestrowanych	pozycja w rankingu	miara rozwoju	
Bydgoszcz	2,2138	2,4409	1,4738	-0,4775	0,5521	2,2170	1,3698	-0,4277	1	0,6408	I
mogileński	0,7697	0,0162	1,4473	-0,5481	0,2196	-0,0575	0,5568	2,1569	2	0,5087	I
Toruń	1,3644	2,0912	-0,6857	-0,3866	0,0348	2,6663	1,8691	-1,2859	3	0,4868	I
Grudziądz	0,6349	0,3893	0,4081	0,1798	0,6999	0,6543	-0,2913	-0,6805	4	0,4622	II
rypiński	0,2836	0,0395	0,5202	0,9555	1,6852	-0,1687	-0,5388	-0,3111	5	0,4339	II
chełmiński	-0,0415	-0,3801	-0,1867	0,3760	1,4019	-0,5282	0,1904	1,0672	6	0,4210	II
golubsko-dobrzyński	-0,3621	-0,1936	0,0289	0,8886	0,0225	-0,0743	1,2062	-0,2172	7	0,4144	II
świecki	0,1102	0,8322	-1,5834	-0,7955	-0,4332	0,7024	0,9869	0,7172	8	0,3960	II
inowrocławski	-0,5351	-0,5433	-0,1980	0,2613	0,0225	0,6657	0,2024	-0,1411	9	0,3848	II
bydgoski	0,8916	1,6249	-1,7719	-0,0850	-0,2854	0,2903	1,0828	-0,8024	10	0,3826	II
brodnicki	0,8986	1,0421	0,0758	-1,8432	0,7245	0,3706	-0,2511	-0,7940	11	0,3798	II
Włocławek	-1,3160	-0,2402	-0,6237	0,5381	0,0102	1,3420	1,4425	-0,4036	12	0,3765	II
nakielski	0,2571	-0,3801	-0,0004	-0,1901	0,2319	-0,5852	-0,9264	0,0365	13	0,3370	III
grudziądzki	0,2376	-0,1470	0,3005	-1,8958	1,3280	-1,1594	0,5242	0,7329	14	0,3352	III
aleksandrowski	0,2313	-0,7065	1,2624	-1,2265	-0,4209	-0,3599	-0,3891	-0,7949	15	0,2939	III
wąbrzeski	-1,1462	-0,4734	-0,7881	-1,6405	0,9216	-0,3878	0,6236	1,1504	16	0,2904	III
żniński	-0,3677	-0,2636	-0,6117	1,0199	-0,8766	-0,6882	-1,1178	0,4298	17	0,2867	III
toruński	0,4296	-0,0071	-0,0748	-0,2100	0,1580	-0,8538	-0,5457	-1,6057	18	0,2825	III
sępoleński	0,5865	-0,7998	1,9447	0,5909	-2,3792	-0,8542	-1,0110	1,3409	19	0,2765	III
lipnowski	-0,2634	-1,0329	0,9949	1,5661	-1,6772	-0,4914	-1,7606	-1,1614	20	0,1936	IV
radziejowski	-0,7870	-1,3593	0,6362	1,4294	-0,6919	-1,1481	-1,1821	-1,0163	21	0,1925	IV
tucholski	-1,7362	-0,2169	-1,8082	-0,0217	-1,8865	-0,2239	-1,4081	1,8227	22	0,1530	IV
włocławski	-2,3535	-1,7324	-0,7604	1,5149	0,6383	-1,3280	-0,6326	0,1873	23	0,1439	IV

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI (w wieku 15 lat i więcej) WEDŁUG PŁCI W 2015 R.

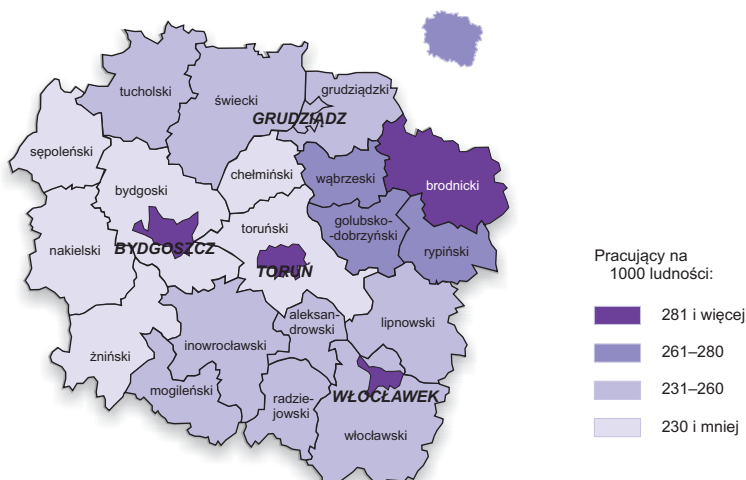

BEZROBOTNI (w wieku 15 lat i więcej) WEDŁUG OKRESU POSZUKIWANIA PRACY W IV KWARTALE

PRACUJĄCY^a WEDŁUG POWIATÓW W 2015 R.

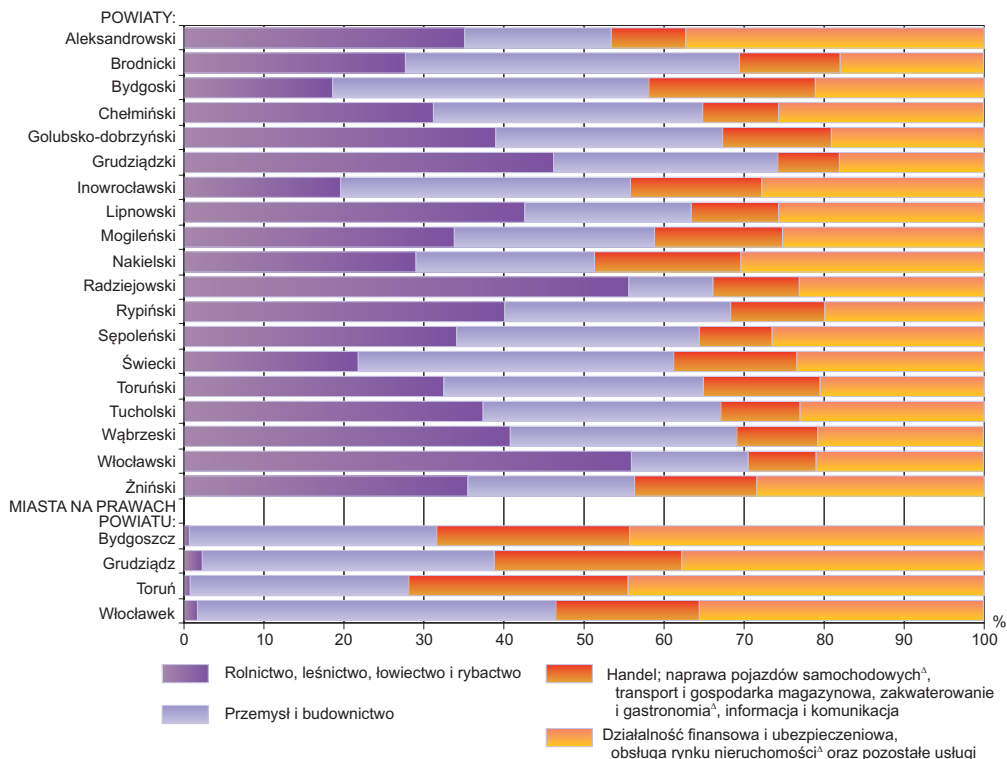
Stan w dniu 31 XII

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; patrz "Uwagi metodyczne".

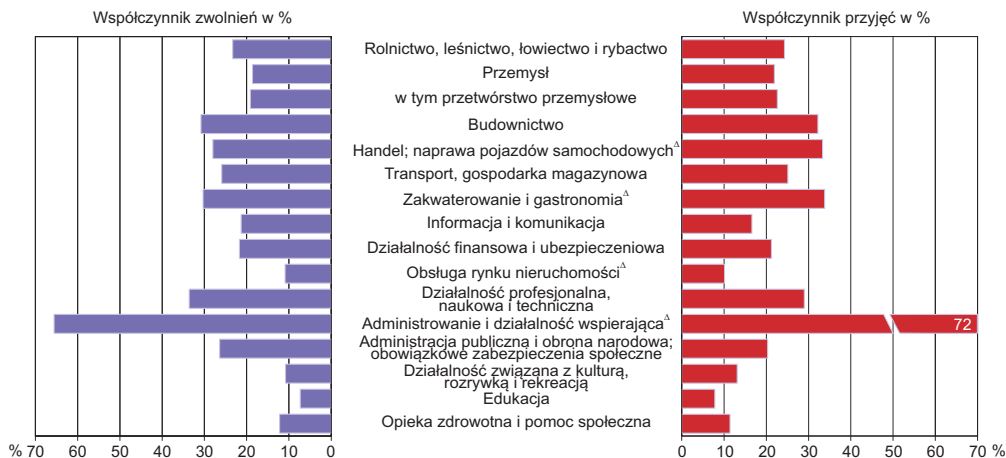
STRUKTURA PRACUJĄCYCH^a WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI I POWIATÓW W 2015 R.

Stan w dniu 31 XII

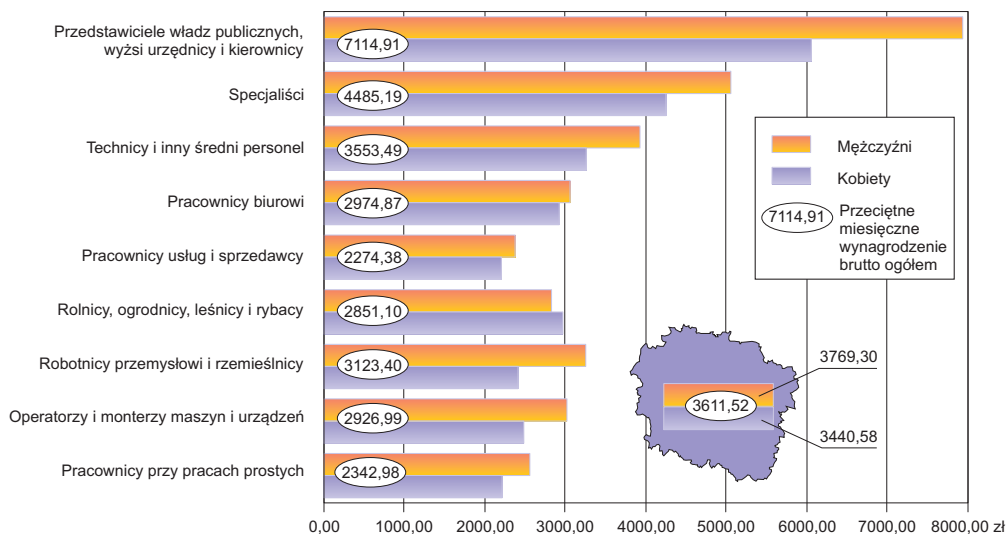

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; patrz "Uwagi metodyczne".

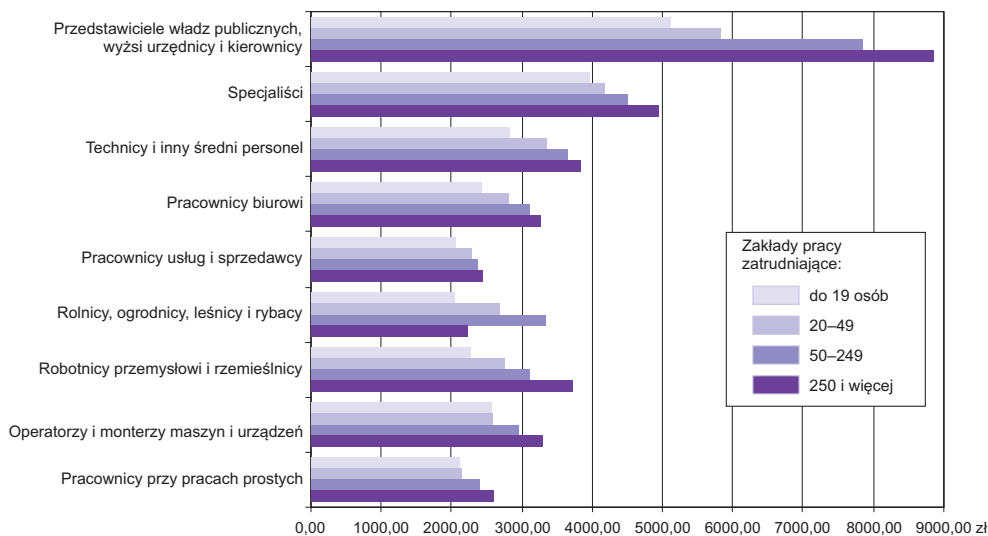
PRZYJĘCIA I ZWOLNIENIA PRACOWNIKÓW WEDŁUG WYBRANYCH SEKCJI PKD W 2015 R.

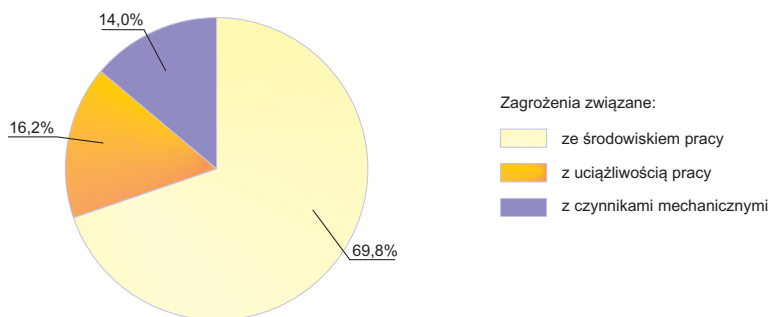

PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIA BRUTTO PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH WEDŁUG WIELKICH GRUP ZAWODÓW ORAZ PŁCI ZA PAŹDZIERNIK 2014 R.

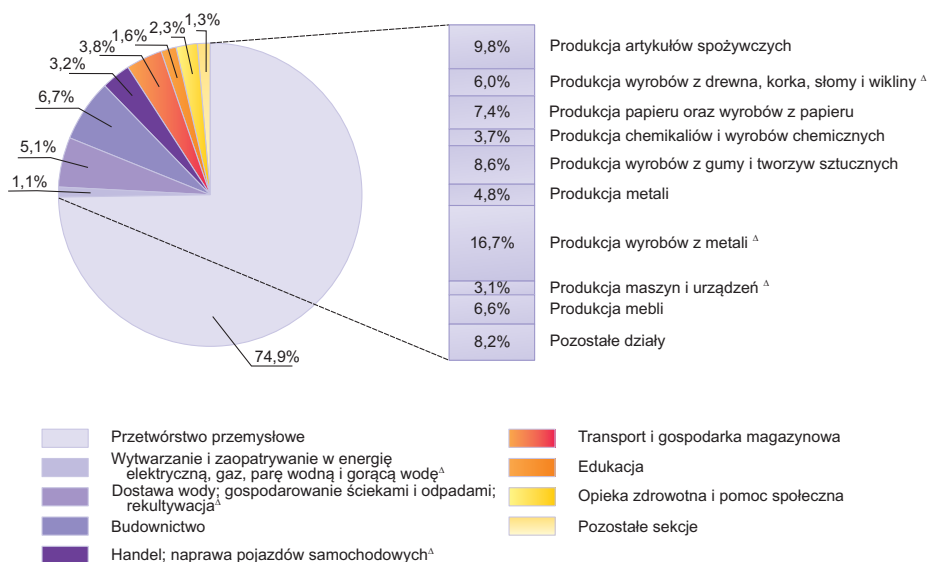
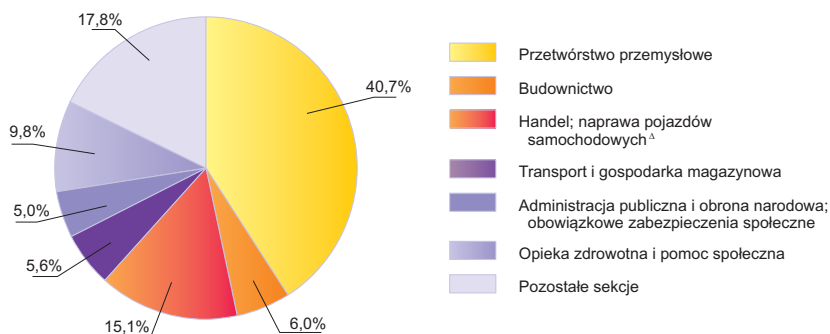

PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIA BRUTTO WEDŁUG WIELKICH GRUP ZAWODÓW ORAZ WIELKOŚCI ZAKŁADÓW ZA PAŹDZIERNIK 2014 R.

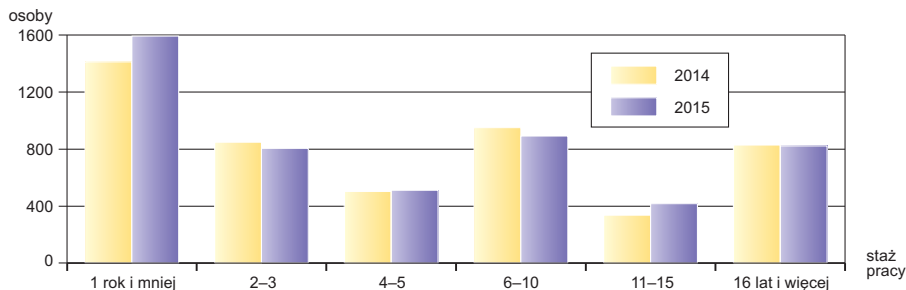

STRUKTURA ZATRUDNIONYCH^a W WARUNKACH ZAGROŻENIA W 2015 R.

a Liczeni tylko jeden raz w grupie czynnika przeważającego.

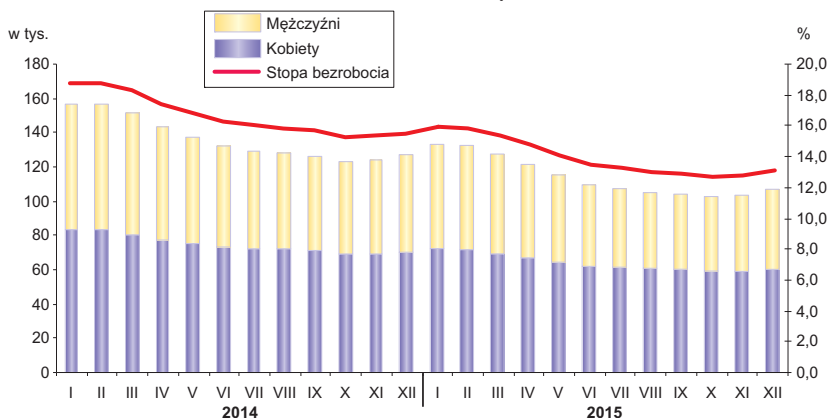
STRUKTURA ZATRUDNIONYCH W WARUNKACH ZAGROŻENIA WEDŁUG WYBRANYCH SEKCJI I DZIAŁÓW PKD W 2015 R.**STRUKTURA POSZKODOWANYCH W WYPADKACH PRZY PRACY WEDŁUG SEKCJI PKD W 2015 R.**

POSZKODOWANI W WYPADKACH PRZY PRACY WEDŁUG STAŻU PRACY

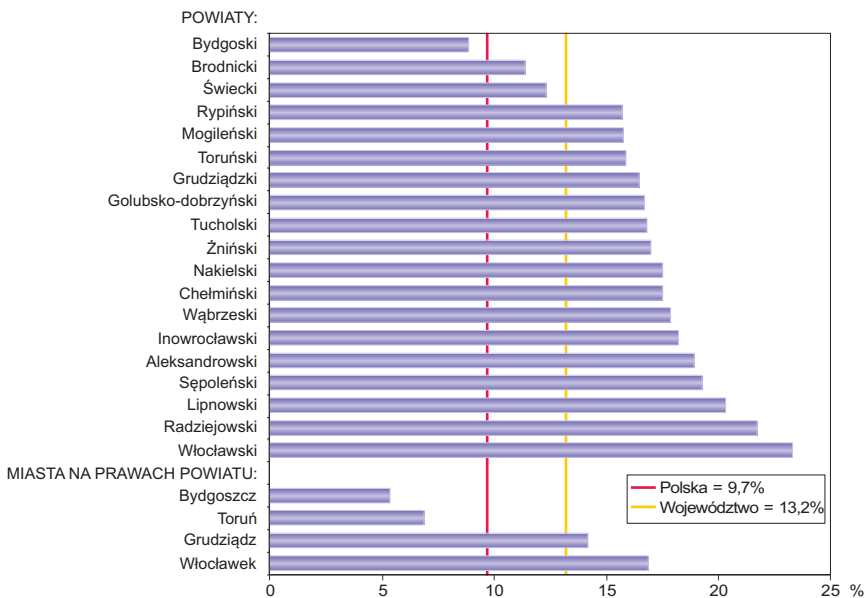
BEZROBOCIE REJESTROWANE

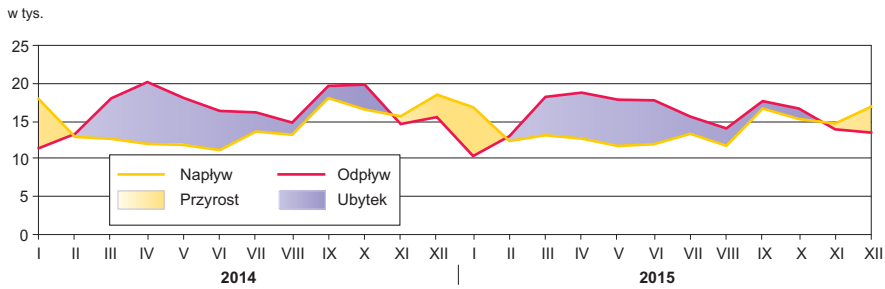
Stan w końcu miesiąca

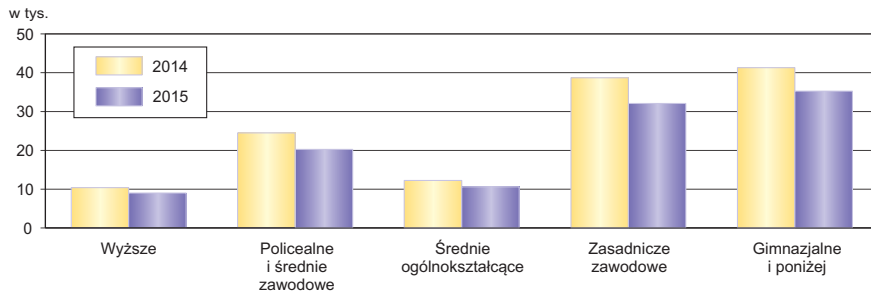
STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO WEDŁUG POWIATÓW W 2015 R.

Stan w dniu 31 XII

NAPŁYW I ODPŁYW BEZROBOTNYCH**BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA**

Stan w dniu 31 XII

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI NA 1 OFERTĘ PRACY WEDŁUG POWIATÓW W 2015 R.

Stan w dniu 31 XII

